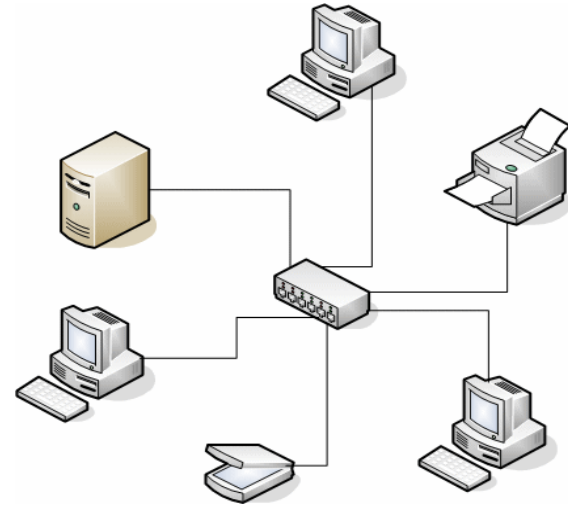

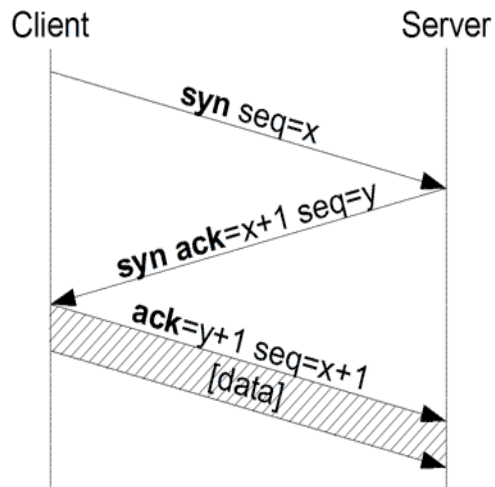
1. prednáška

158.197.31.4

56:70:B3:53:6C:EA

Internet

Čo je internet: “zariadenia a spojenia”

PC

server

wireless
notebook

mobil

access
pointy

spoje

router

□ miliardy pripojených zariadení: *hosty = koncové zariadenia*

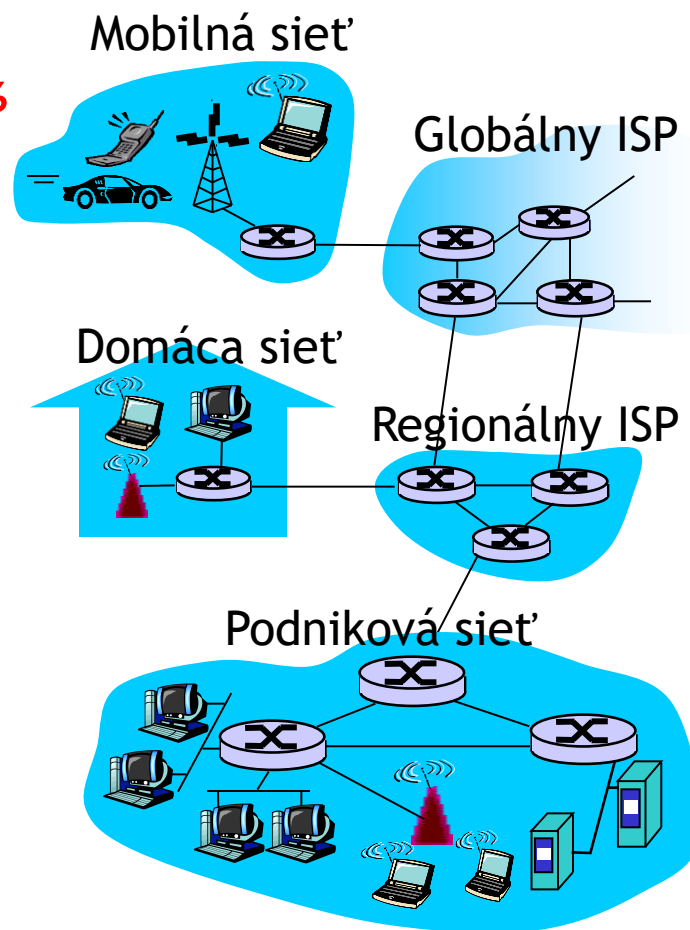
❖ spúšťajú *sieťové aplikácie*

□ *spôsoby napojenia*

❖ optické vlákna, káble, wifi, GPRS, 3G, LTE, satelit

❖ rýchlosť spojenia závisí od *šírky pásma*

□ *route*: smerujú pakety (balíčky dát)

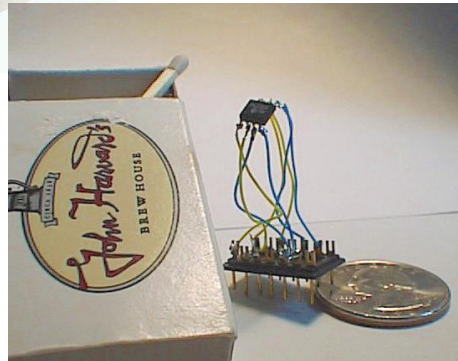
“Super” internetové zariadenia

Toastovač napojený na web s predpoveďou počasia

IP picture frame
http://www.ceiva.com/

Najmenší webserver na svete
<http://www-ccs.cs.umass.edu/~shri/iPic.html>

Čo je internet: množstvo služieb

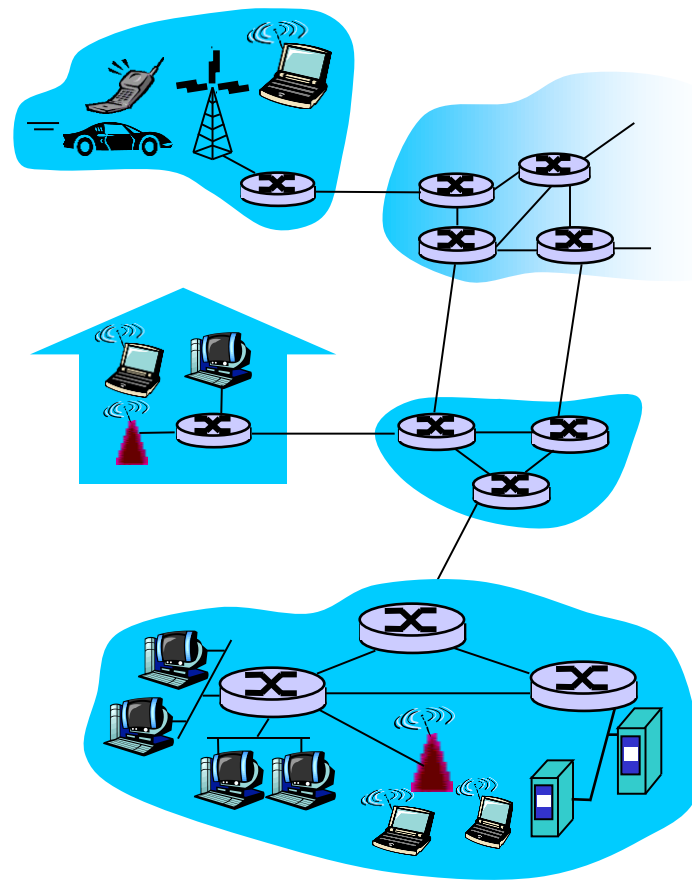
❑ **komunikácia** umožňuje fungovanie distribuovaných aplikácií:

❖ Web, VoIP, email, hry, e-shopy, zdieľanie súborov, sociálne siete

❑ **komunikačné služby** poskytované aplikáciami:

❖ spoľahlivé doručenie dát od odosielateľa k príjemcovi

❖ nespoľahlivé doručenie dát “najväčším úsilím” (“best effort”) s malou réžiou

Čo je internet: “kooperácia protokolov”

❑ **protokoly** určujú tvar posielaných a prijímaných správ

❖ napr. HTTP, XMPP, Skype

❑ **Internet: “sieť sietí”**

❖ hierarchická štruktúra

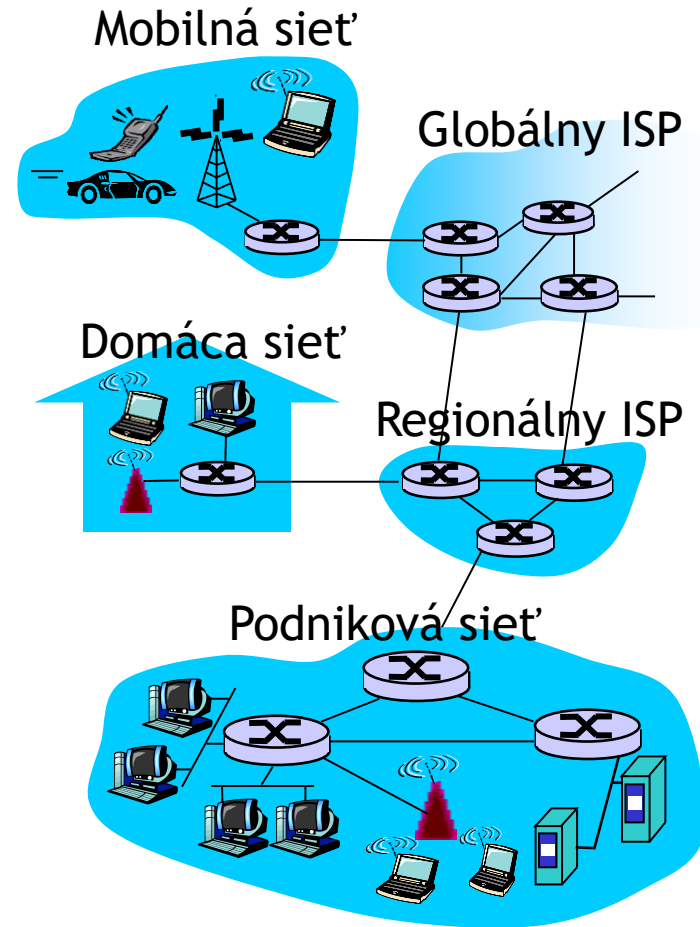
❖ verejný internet verzus súkromný intranet

❑ Internetové štandardy

❖ RFC: Request for comments

❖ IETF: Internet Engineering Task Force

❖ ISO, IEEE, ITU, ...

Bližší pohľad na štruktúru siete:

❑ “Okraje” siete:

aplikácie a koncové zariadenia

❑ Prístup na sieť:

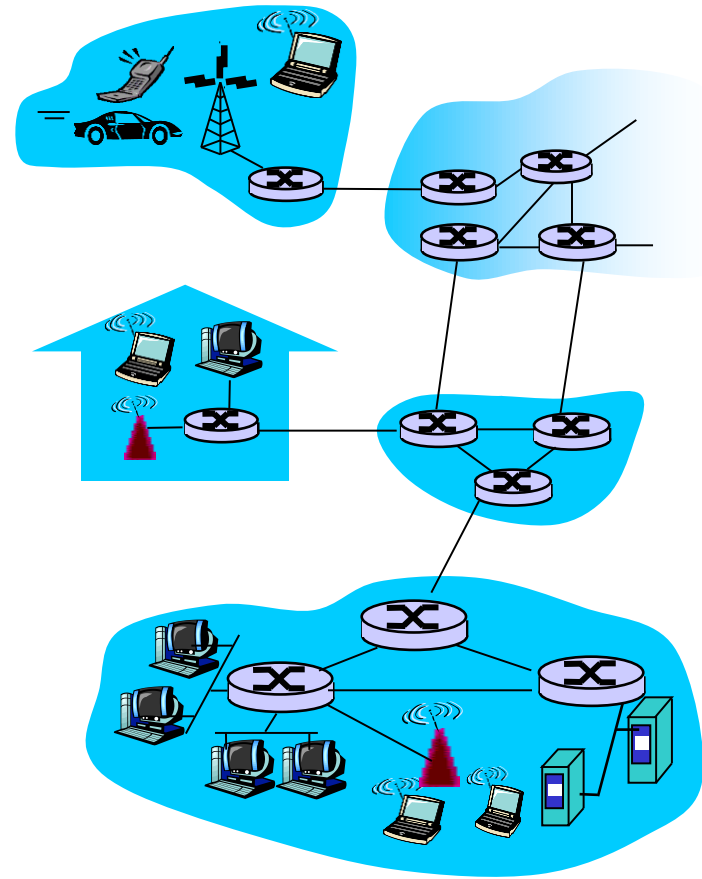
drôtom, bezdrôtovo

❑ Jadro siete:

navzájom prepojené smerovače (routre)

➤ Sieť sietí

➤ Iba sieťová a nižšie vrstvy

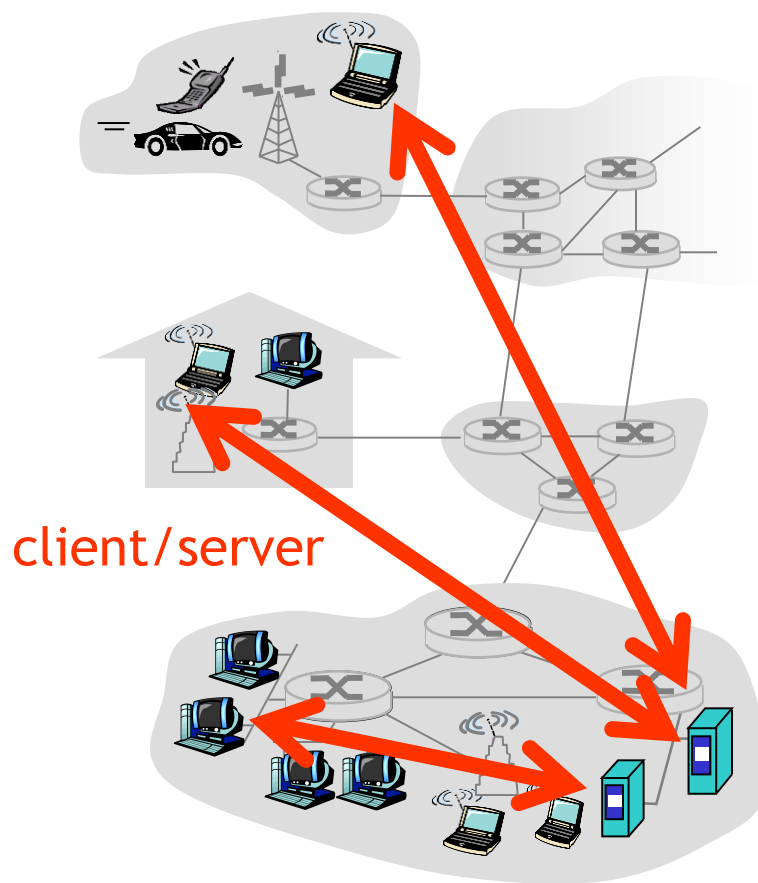
“Okraje” siete:

❑ koncové zariadenia:

- ❖ spustené sieťové aplikácie
- ❖ napr. Web, email

❑ klient/server model:

- ❖ klient požaduje a prijíma službu od vždy zapnutého servera
- ❖ napr. Web browser/server; email client/server

“Okraje” siete:

❑ koncové zariadenia:

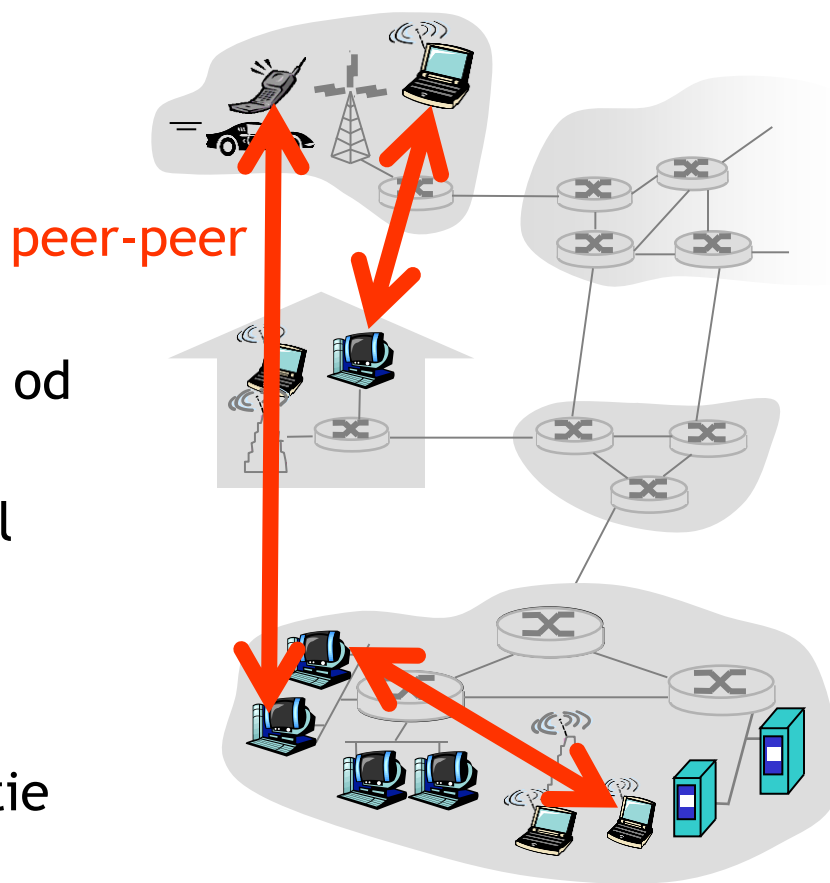
- ❖ spustené sieťové aplikácie
- ❖ napr. Web, email

❑ klient/server model:

- ❖ klient požaduje a prijíma službu od vždy zapnutého servra
- ❖ napr. Web browser/server; email client/server

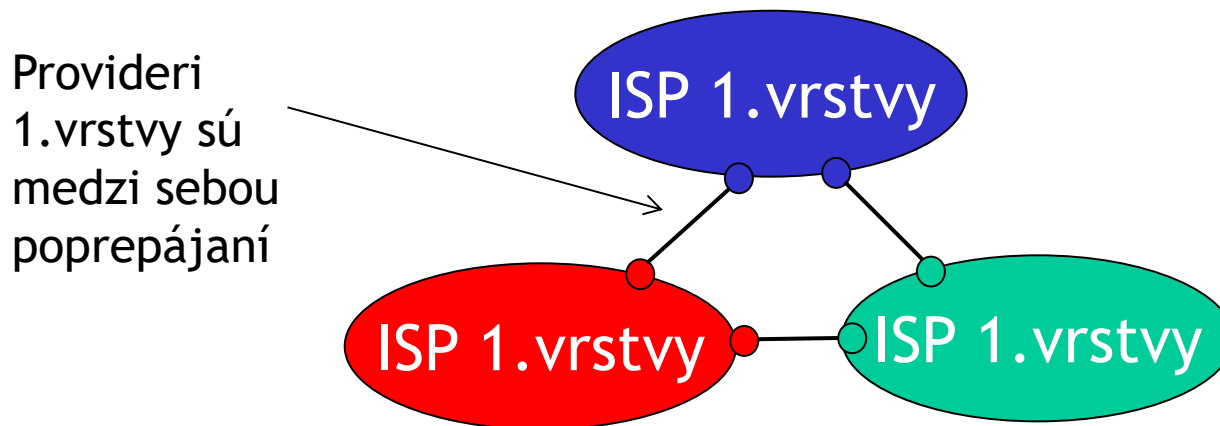
❑ peer-to-peer model:

- ❖ minimálne (alebo žiadne) použitie “hlavných” serverov
- ❖ napr. Skype, BitTorrent

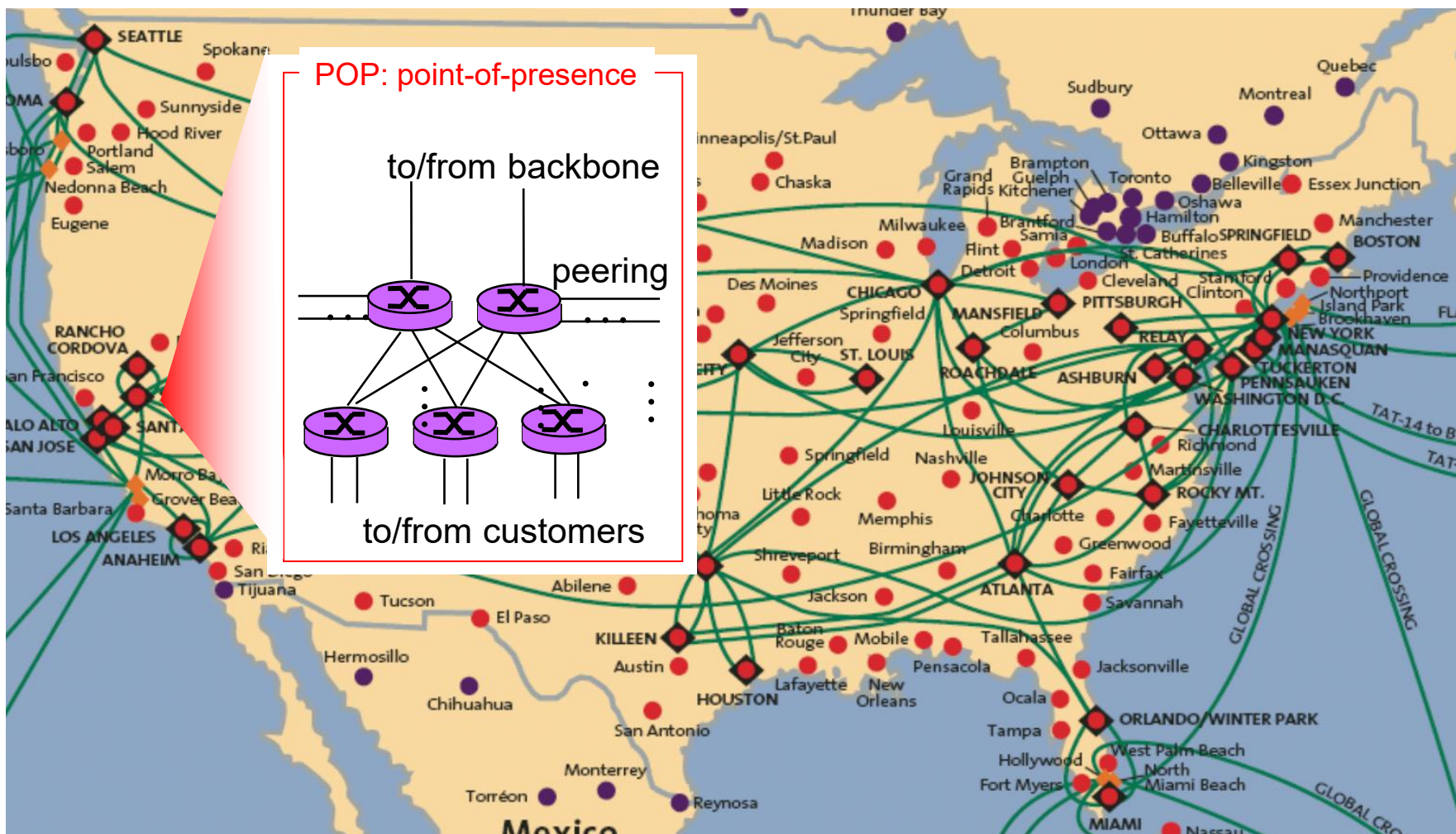

Štruktúra Internetu: sieť sietí

- Zhruba hierarchická
- **V strede siete: ISPs “1.vrstvy”** (e.g., Verizon, Sprint, AT&T, Cable and Wireless), národné/medzinárodné pokrytie
- ❖ Navzájom sú si rovní

ISP 1.vrstvy: napr. Sprint

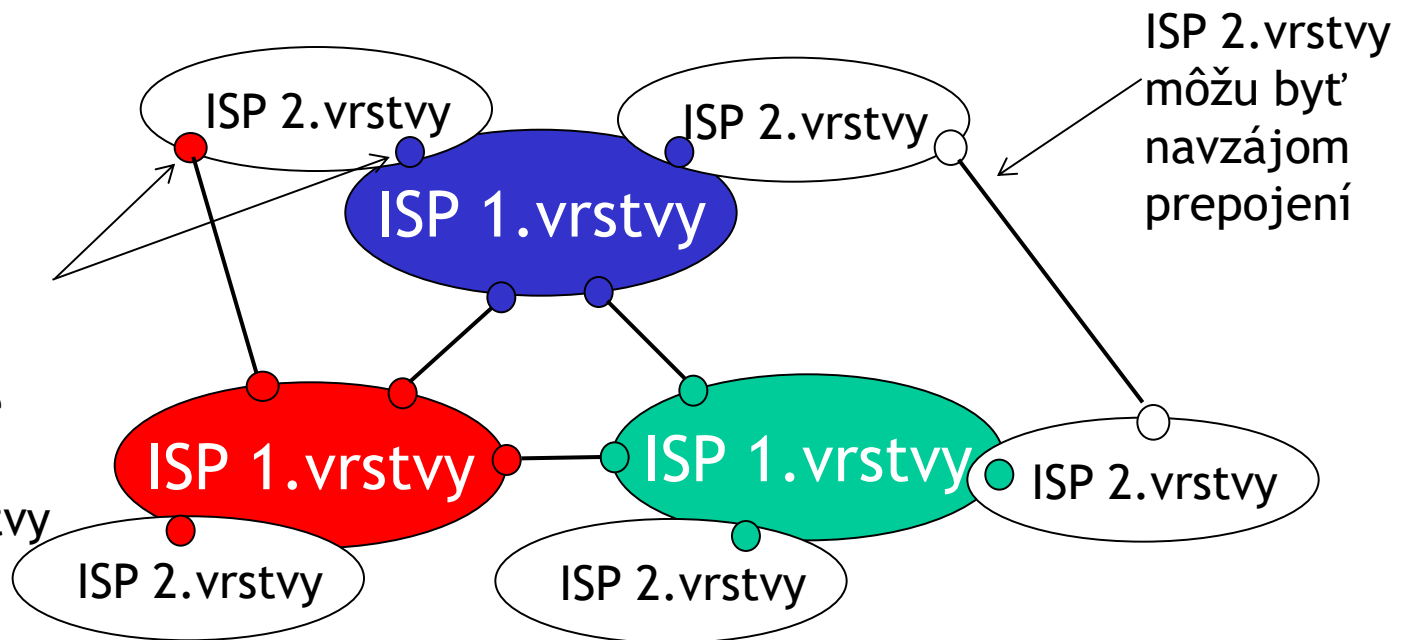

Štruktúra internetu: sieť sietí

❑ ISP 2. vrstvy: menší (často aj regionálni) provideri

- ❖ Napojení na jedného alebo viac ISP 1.vrstvy, ale môžu
- ❖ aj na iných ISP z 2.vrstvy

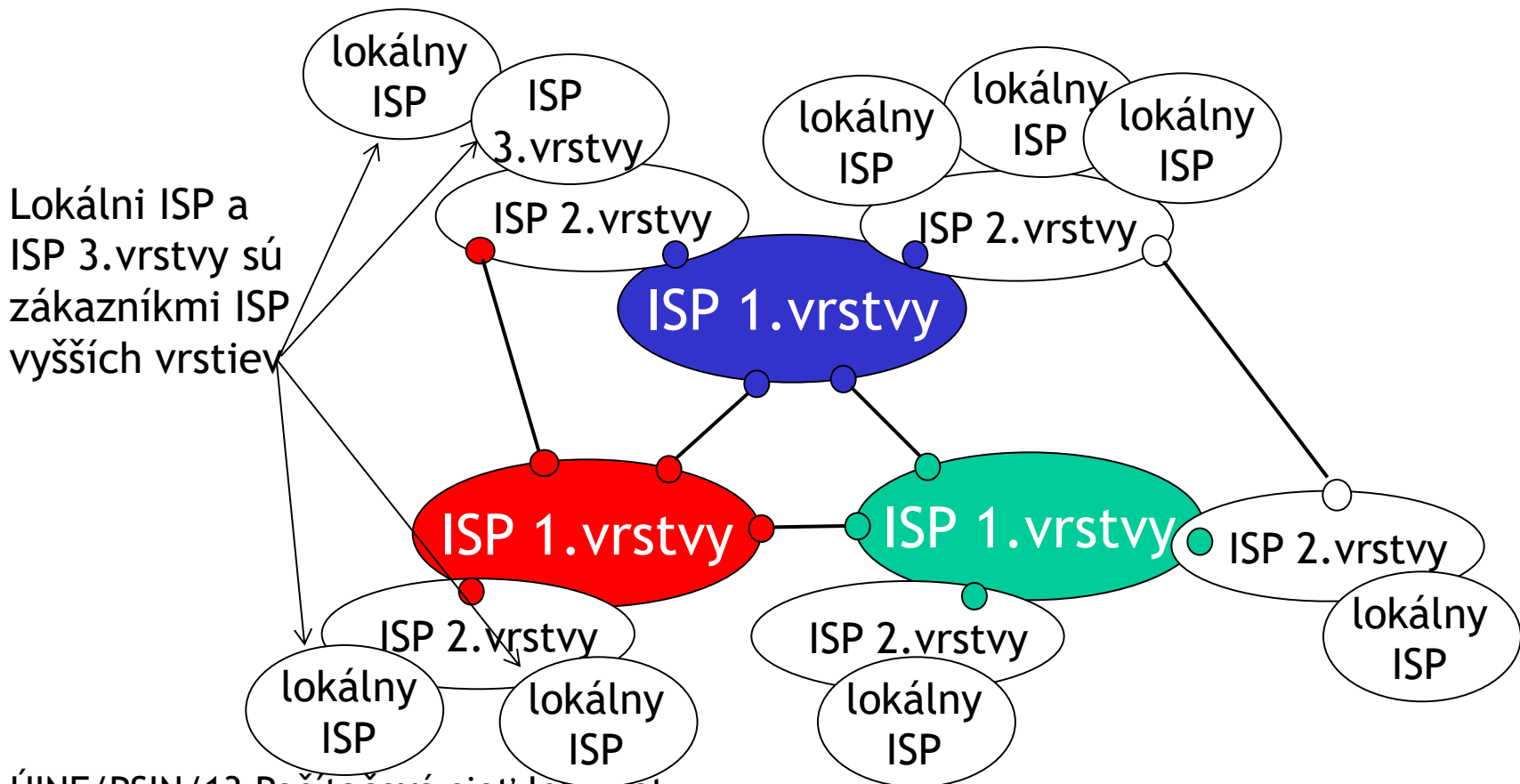
- ❑ ISP 2.vrstvy platí za pripojenie ISP prvej vrstvy
- ❑ ISP 2.vrstvy je zákazníkom providera 1.vrstvy

Štruktúra internetu: sieť sietí

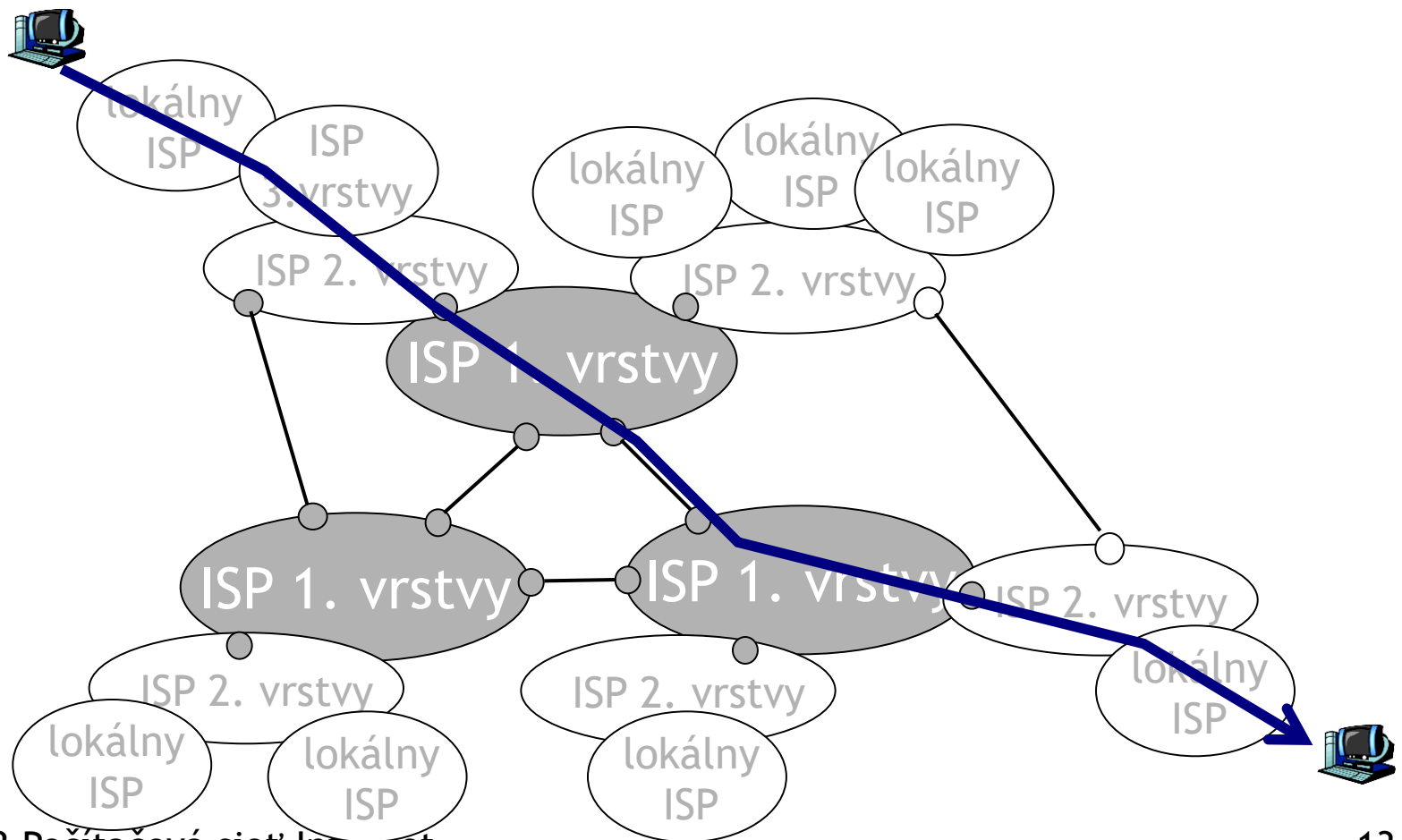
ISP 3.vrstvy a lokálni ISP

❖ najbližšie ku koncovým zariadeniam a používateľom

Štruktúra internetu: sieť sietí

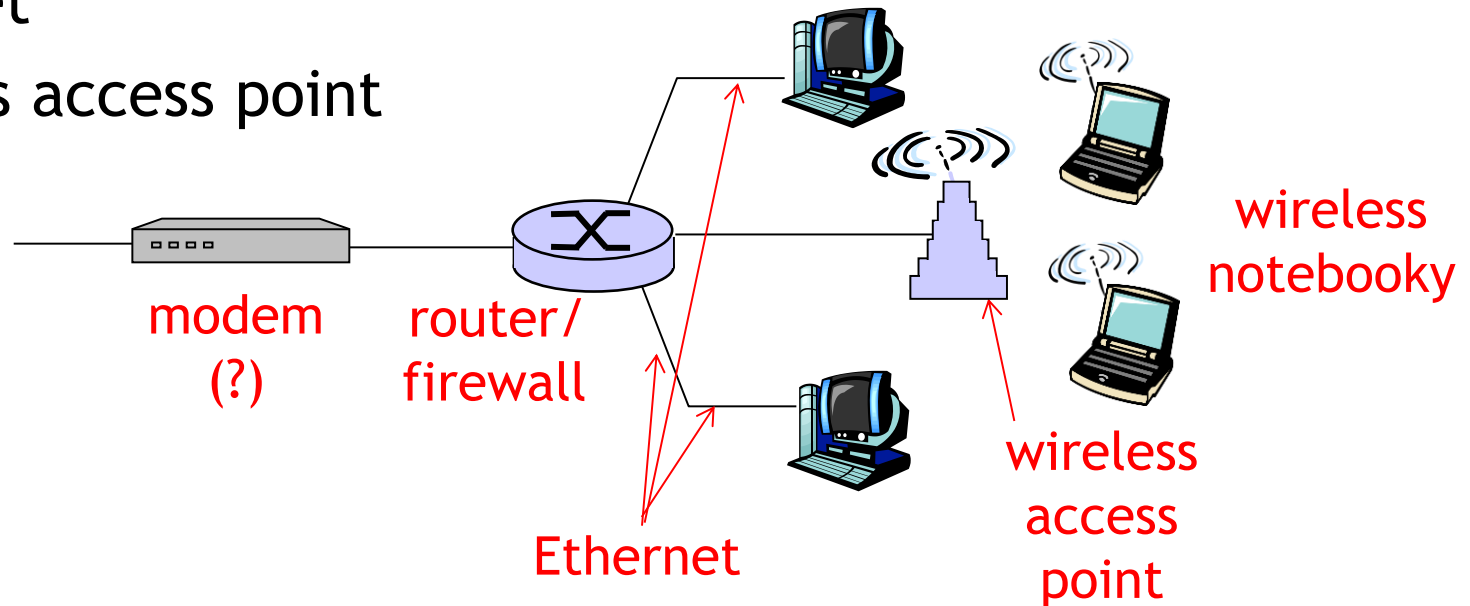
□ **Paket prechádza množstvom sietí**

Domáce siete

Typická domáca výbava:

- ❑ DSL alebo iný modem (alebo ISP poskytuje LAN pripojenie)
- ❑ router/firewall/NAT
- ❑ ethernet
- ❑ wireless access point

Čo je to protokol?

Ľudské protokoly:

- ❑ “Koľko je hodín?”
- ❑ “Môžem sa opýtať?”
- ❑ oslovenia, pozdravy, lúčenia

... posielame vhodné
“správy”

... dostávame vhodné
odpovede alebo
reakcie

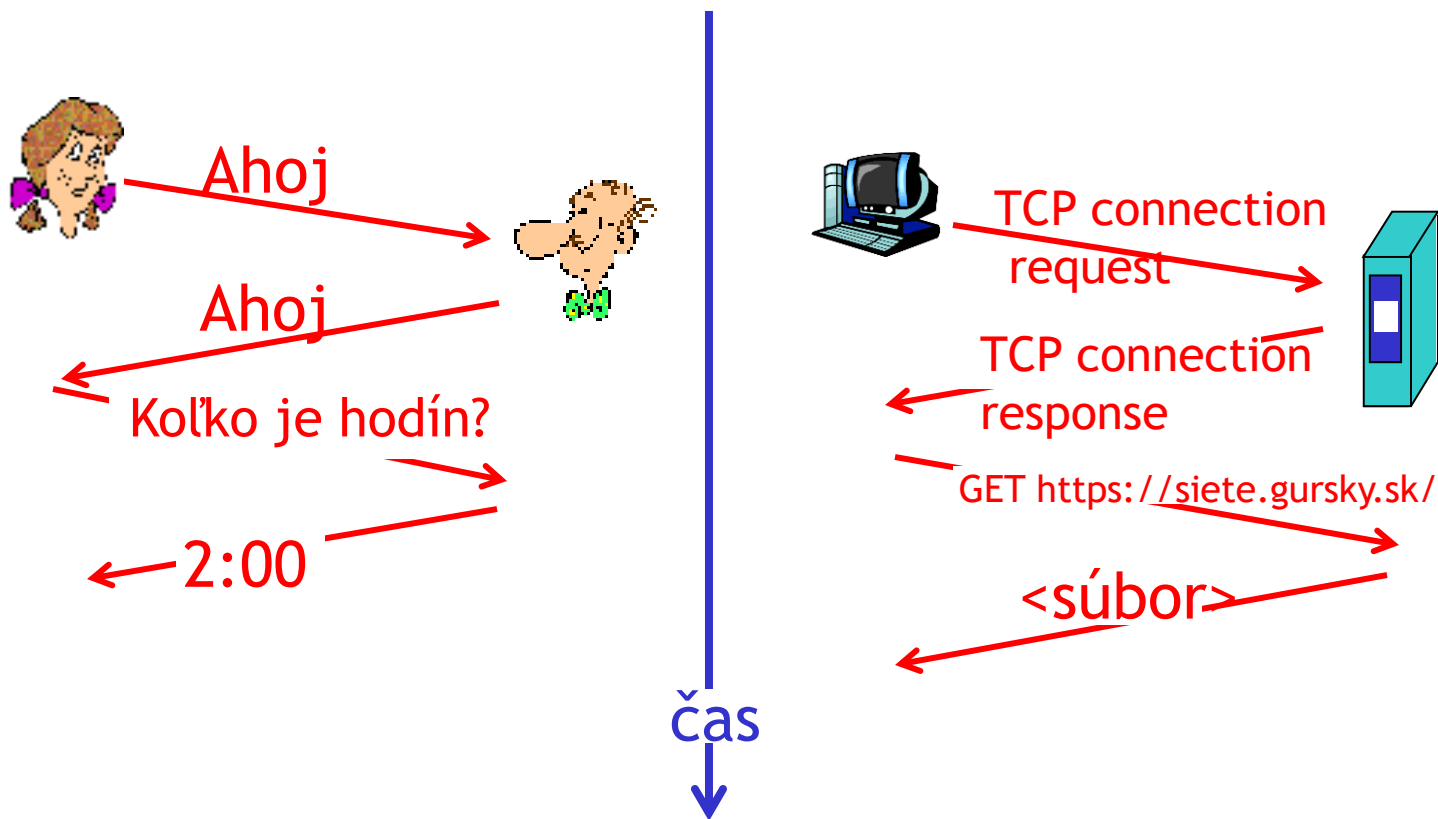
Sieťové protokoly:

- ❑ medzi procesmi a zariadeniami
- ❑ všetka komunikácia na internete je riadená protokolmi

*protokoly definujú formu,
poradie odoslaných a
prijatých správ medzi
sieťovými prvkami a akcie
pri posielaní, prenášaní a
prijímaní správ*

Čo je to protokol?

Ľudský protokol a protokol počítačových sietí:

Vrstvy protokolov

Siete sú komplexné!

□ veľa “vecí” pokope:

- ❖ koncové zariadenia
- ❖ routre
- ❖ spojenia rôznymi médiami
- ❖ aplikácie
- ❖ protokoly
- ❖ hardvér, softvér

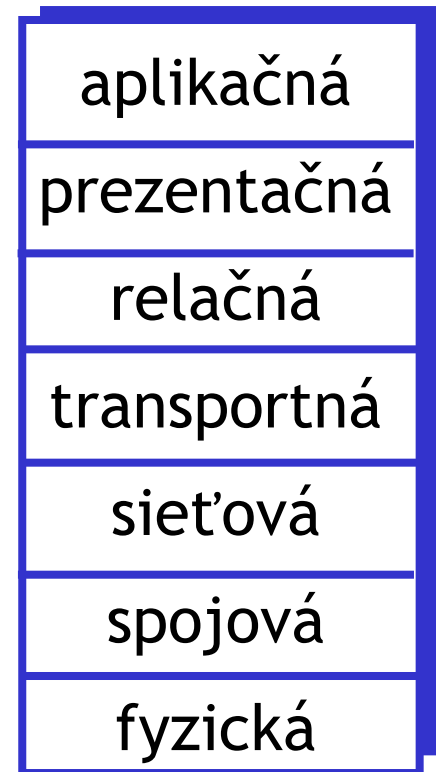
Otázka:

Existuje nejaká rozumná organizácia štruktúry sietí?

Alebo aspoň naše
rozprávanie o
počítačových sieťach?

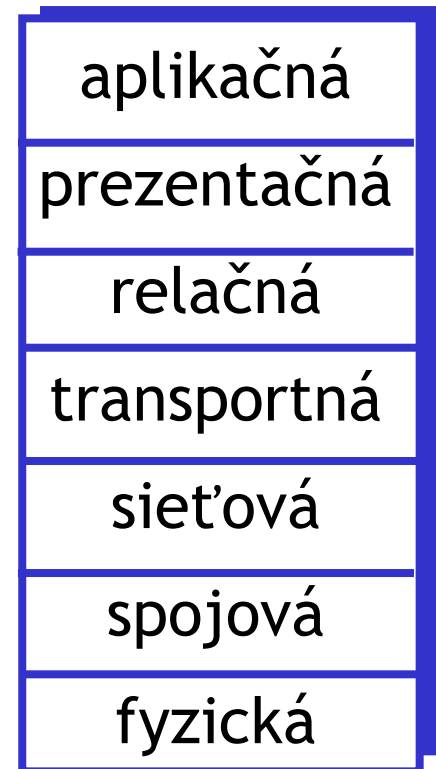
Referenčný model ISO/OSI

- ❑ **transportná (transport)**: prenáša dáta medzi dvoma procesmi na rôznych koncových zariadeniach
- ❑ **sieťová (network)**: smeruje pakety od odosielateľa k príjemcovi hocikde na svete
- ❑ **spojová (link)**: prenos dát medzi danými susednými sieťovými prvkami
- ❑ **fyzická (physical)**: prenáša fyzickým médium jednotky a nuly

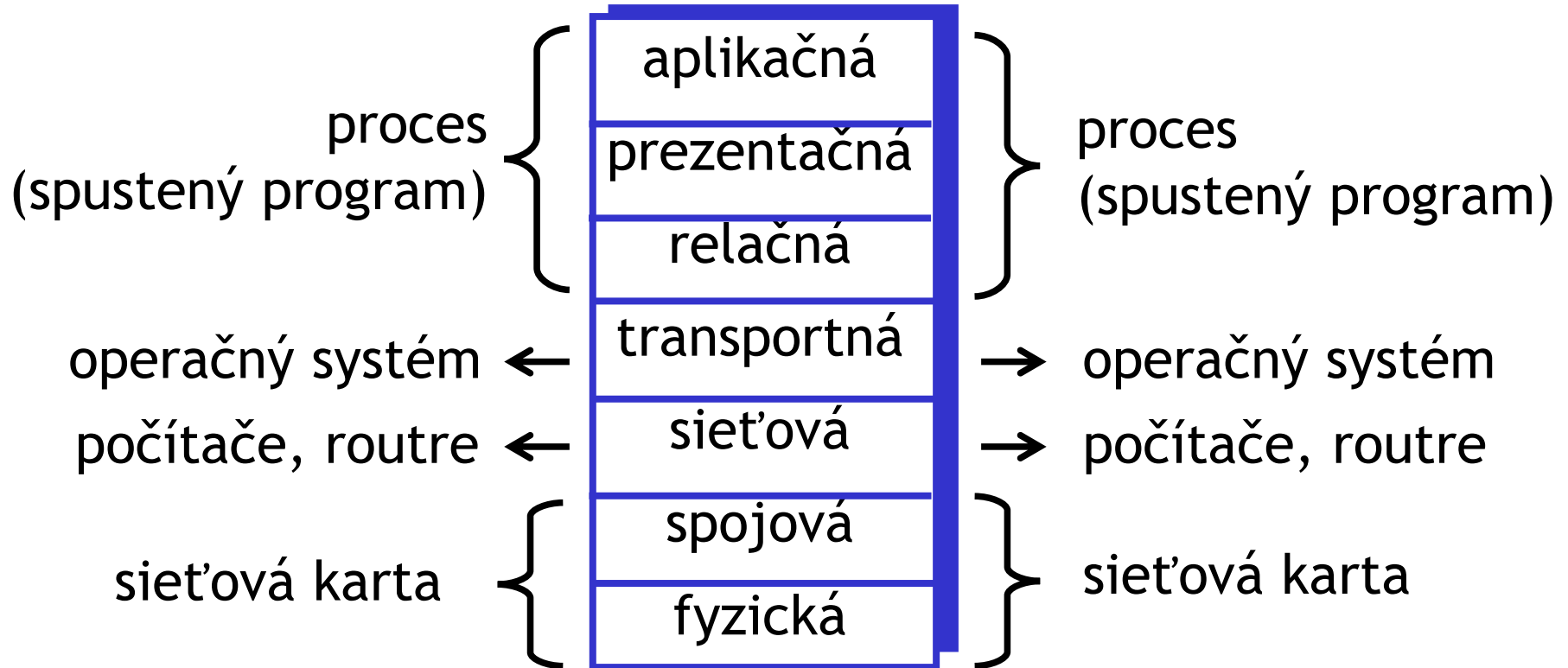

Referenčný model ISO/OSI

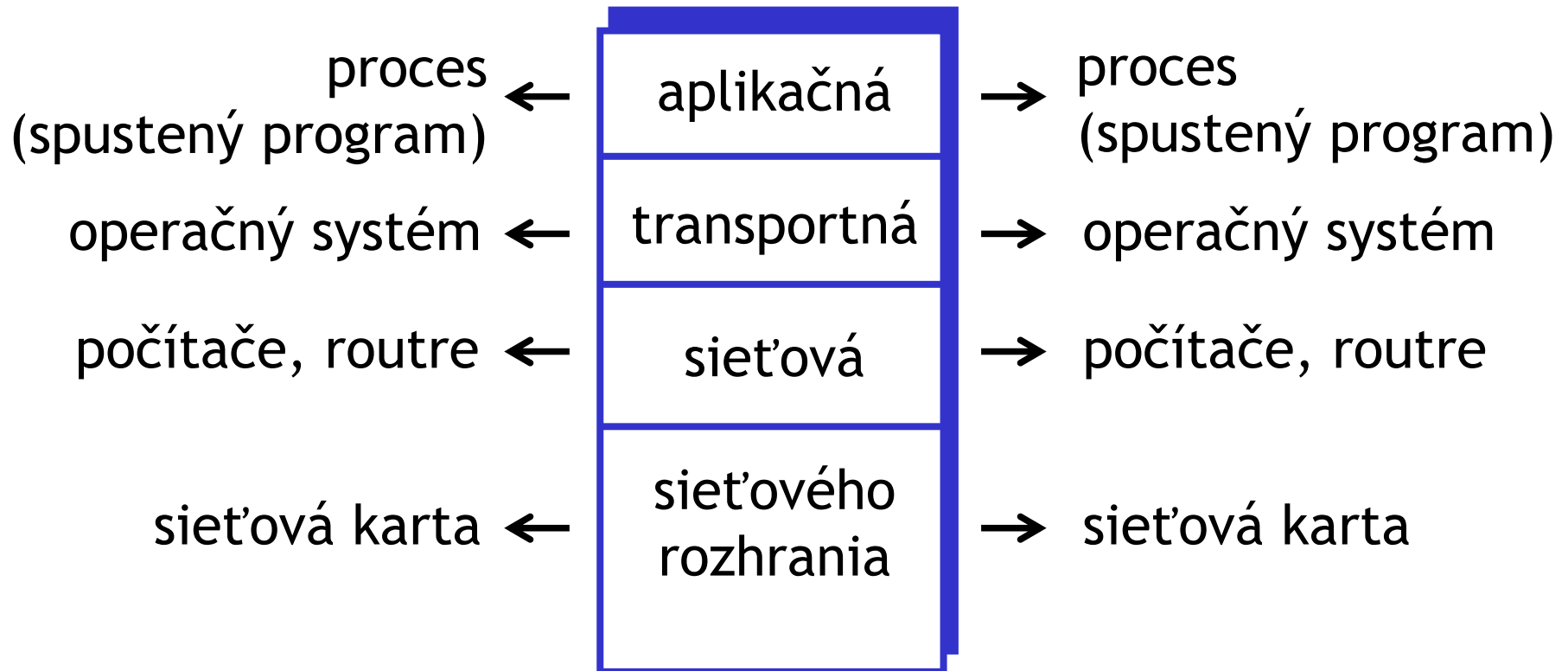
- **aplikačná (application)**: umožňuje fungovanie sieťových aplikácií - definuje tvar a poradie správ
- **prezentačná (presentation)**: umožňuje aplikáciám interpretovať význam dát, napr. šifrovanie, kompresia, kódovanie (znakov,...),...
- **relačná (session)**: synchronizácia, kontrolné body, obnovenie relácie

Komunikujúce strany - ISO/OSI

Komunikujúce strany - TCP/IP

Implementácia internetu TCP/IP

❑ **aplikačná (application)**: umožňuje fungovanie sieťových aplikácií - definuje tvar a poradie správ

❖ prezentačná a relačná splynuli s aplikačnou

• tieto služby musí aj tak mať implementované aplikácia, ak to potrebuje

• a čo ak nepotrebuje?

❖ HTTP, FTP, SMTP, POP, IMAP, XMPP, SSH, Torrent, ...

❑ **transportná (transport)**: prenáša dáta medzi dvoma procesmi na rôznych koncových zariadeniach

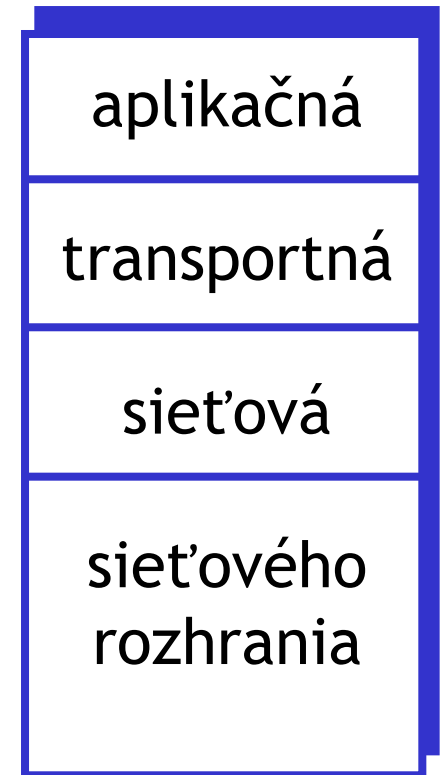
❖ TCP, UDP

❑ **sieťová (network)**: smeruje pakety od odosielateľa k príjemcovi

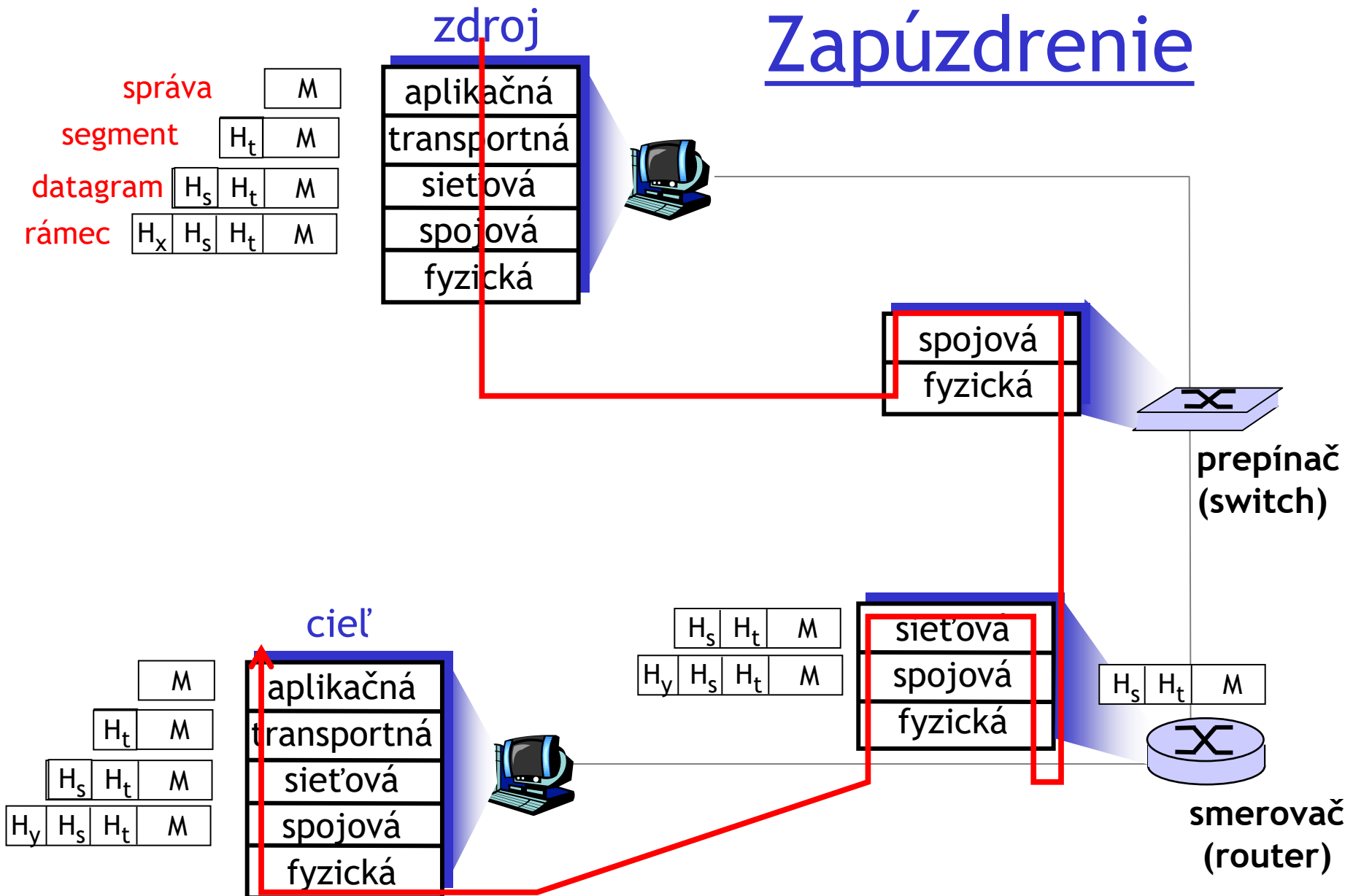
❖ IP, smerovacie protokoly

❑ **sieťového rozhrania (network interface)**: splynutie funkcionality do technológií na prenos dát medzi susednými sieťovými prvkami a spôsobu prenášania binárnych dát

❖ PPP, Ethernet

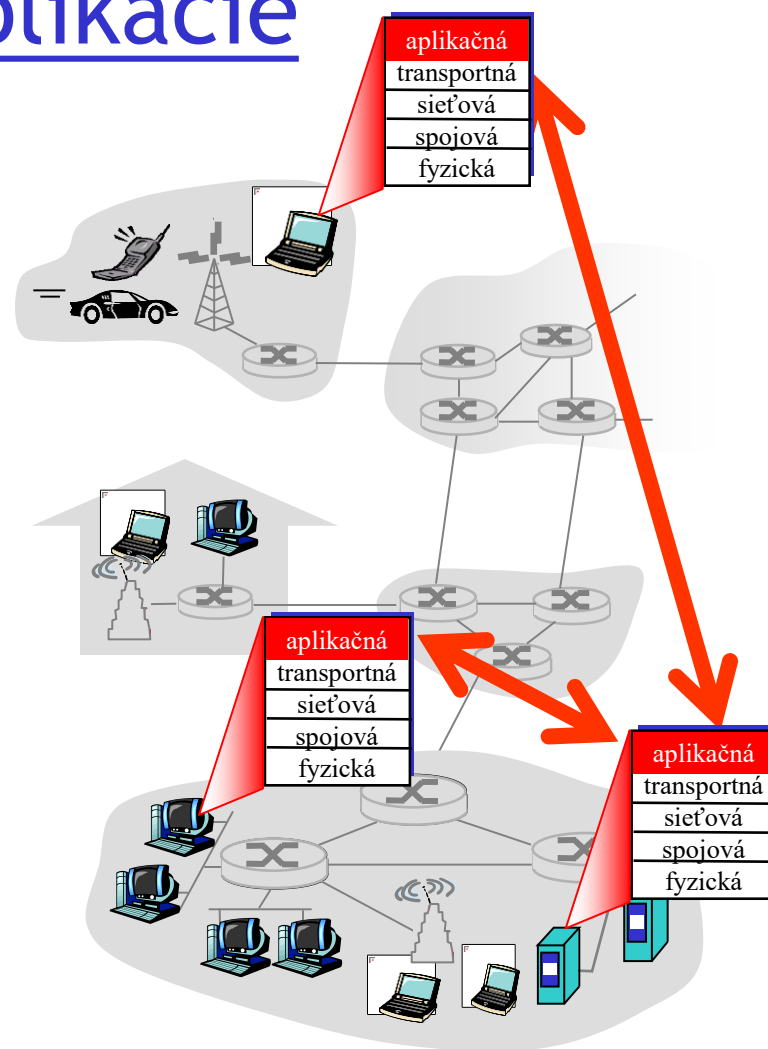
Zapúzdrenie

Vytváranie sieťovej aplikácie

programy

- ❖ bežia na (rôznych) *koncových systémoch*
- ❖ komunikujú prostredníctvom siete
- ❖ napr. web server komunikuje s browserom
- ❖ zariadenia jadra siete nespúšťajú používateľské aplikácie

Komunikácia procesov

Proces: program bežiaci na počítači

❑ V rámci jedného počítača procesy obvykle komunikujú

medziprocesovou komunikáciou (definovanou v OS).

❑ procesy na rôznych počítačoch komunikujú prostredníctvom **správ**

Klientský proces: proces ktorý inicializuje komunikáciu

Serverový proces: proces, ktorý čaká na to, že sa naňho niekto napojí

❑ Poznámka: aj aplikácie vo všetkých P2P architektúrach majú klientské a serverovské procesy

Protokol aplikačnej vrstvy definuje:

- ❑ Typy správ, ktoré sa vymieňajú,
 - ❖ Napr. požiadavky, odpovede
- ❑ Syntax správ:
 - ❖ Z čoho sa skladajú jednotlivé správy, rozsahy hodnôt
- ❑ Sémantika správ
 - ❖ Význam správ a informácií v nich
- ❑ Pravidlá pre to, kedy, za akých okolností, a ako si budú procesy posielat' správy

Verejné protokoly:

- ❑ Definované v RFC
- ❑ Umožňujú interoperabilitu
- ❑ napr. HTTP, SMTP

Proprietárne protokoly:

- ❑ napr. Skype

Adresácia procesov (siet'ová vrstva)

- aby sa procesu dali posielat' správy, musíme ho na internete presne **identifikovať**
- počítač musí mať jedinečnú IP adresu
- stačí IP adresa počítača na identifikáciu procesu siet'ovej aplikácie?

Adresácia procesov (sieťová a transportná vrstva)

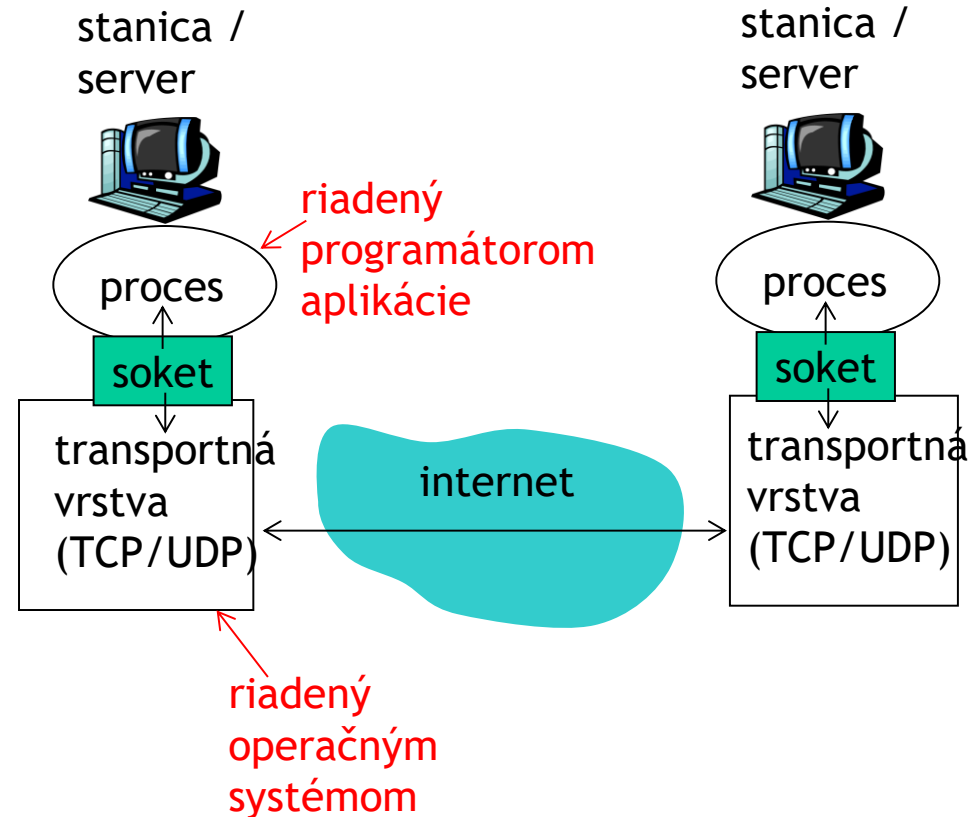
- aby sa procesu dali posielat' správy, musíme ho na internete presne **identifikovať**
- počítač musí mať jedinečnú IP adresu
- stačí IP adresa počítača na identifikáciu procesu sieťovej aplikácie?
 - ❖ Nie! Na jednom počítači môže byť viac sieťových procesov
- **identifikátor** zahŕňa **IP adresu** a **číslo portu(portov)** priradené k procesu na počítači.
- Príklady čísiel portov:
 - ❖ HTTP server: 80
 - ❖ Mailový server: 25
- Na poslanie HTTP správy na web server `web.ics.upjs.sk` potrebujeme:
 - ❖ **IP adresu:** 158.197.31.29
 - ❖ **Číslo portu:** 80

Komunikácia s transportnou vrstvou - Sokety

□ procesy posielajú a prijímajú správy prostredníctvom svojich **soketov**

□ Čo je soket?

❖ rozhranie, cez ktoré komunikuje sieťová aplikácia s implementáciou protokolu transportnej vrstvy v operačnom systéme

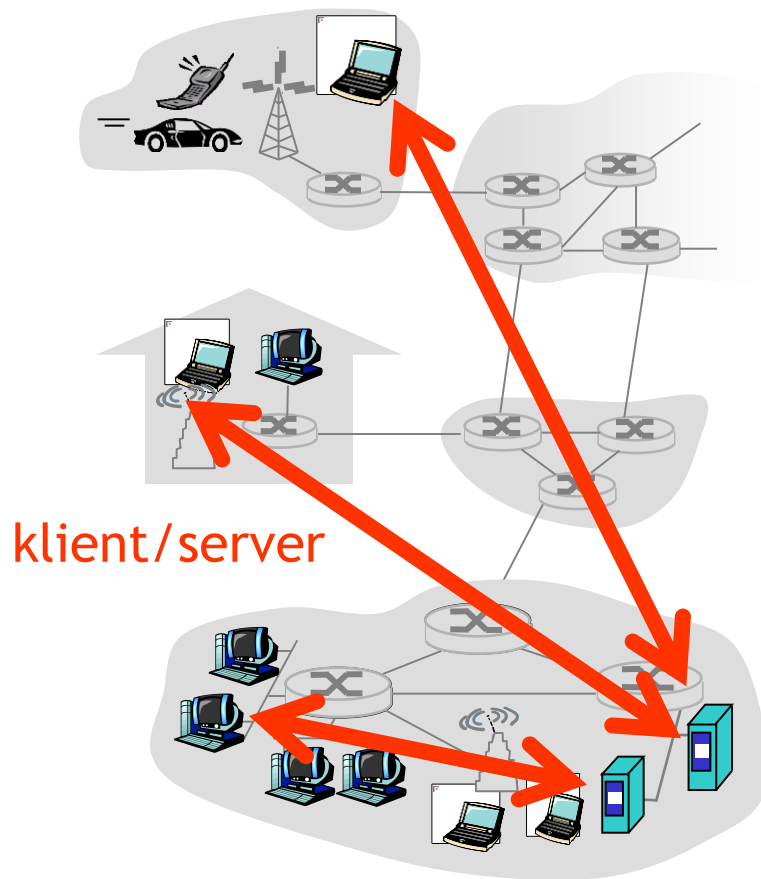
API: (1) iné pre rôzne transportné protokoly

(2) umožňuje nastaviť niektoré parametre nižších vrstiev

Architektúry sieťových aplikácií

- ❑ Klient-server
- ❑ Peer-to-peer (P2P)
- ❑ Hybrid oboch

Architektúra klient-server

server:

- ❖ stále zapnutý počítač
- ❖ pevná IP adresa
- ❖ serverové farmy pre lepšiu škálovateľnosť

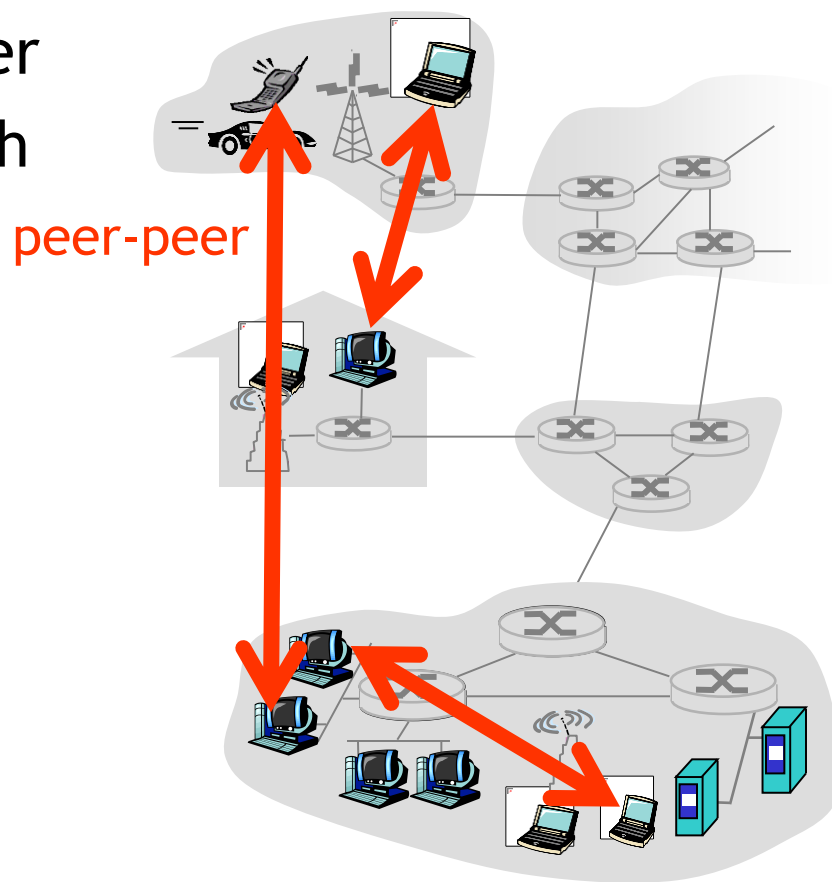
klienti:

- ❖ komunikujú so serverom
- ❖ môžu sa priebežne odpájať
- ❖ môžu mať dynamickú IP adresu
- ❖ nekomunikujú medzi sebou

Čistá P2P architektúra

- ❑ nemá stále zapnutý server
- ❑ na ľubovoľných koncových systémoch
- ❑ komunikujú medzi sebou
- ❑ peerovia sú prerušovane napojení a môžu meniť IP adresy
- ❑ príklad: Gnutella

Vysoko škálovateľné, ale
ťažko manažovateľné

Hybrid Klient-servera a P2P

Skype

- ❖ program na telefonovanie cez IP
- ❖ centrálny server: hľadá adresu cieľového používateľa cez klient-server
- ❖ komunikácia už typu peer-peer: priame spojenie (nie cez server)

Instant messaging

- ❖ chat medzi dvoma používateľmi ako P2P
- ❖ centralizovane sa zisťuje pripojenie klientov
- ❖ klienti si v centrálnom serveri registrujú svoje IP adresy, keď sa prihlásia
- ❖ klienti kontaktujú server, aby zistili IP adresy kontaktov, s ktorými chcú rozprávať

Web a HTTP

označenia

- ❑ **Webová stránka** sa skladá z **objektov**
- ❑ Objekt môže byť HTML súbor, obrázok, Java applet, audio súbor, CSS súbor...
- ❑ Web stránku tvorí **základný HTML súbor**, ktorý obsahuje niekoľko odkazov na ďalšie objekty
- ❑ Adresa objektu je **URL**
- ❑ Príklad URL:

`www.institucia.sk/oddelenie/obr.gif`

doménové meno

cesta

Náhľad na HTTP

HTTP: hypertext transfer protocol

- Protokol aplikačnej vrstvy pre Web

- klient/server model

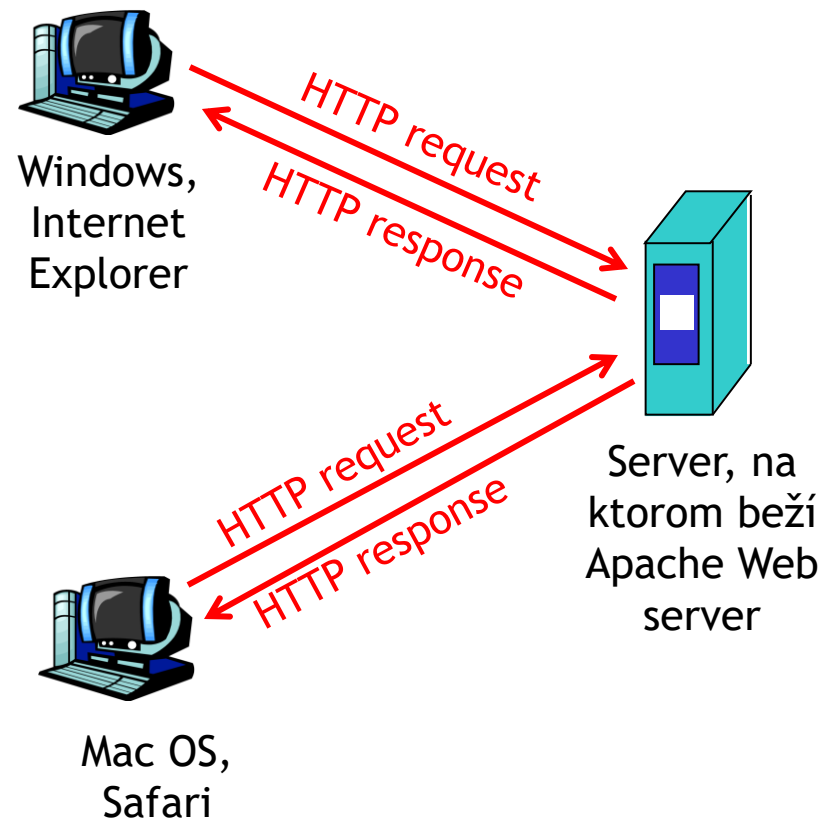
- ❖ *klient*: prehliadač, ktorý žiada, dostáva a zobrazuje webové objekty

- ❖ *server*: webový server odosiela objekty v odpovediach na požiadavky

- HTTP 1.0: RFC 1945 (1996)

- HTTP 1.1: RFC 2068 (1997)

- HTTP 2.0: RFC 7540 (2015)

Náhľad na HTTP

Používa TCP:

- ❑ klient inicializuje TCP spojenie (vytvorí soket) so serverom na porte 80
- ❑ server akceptuje TCP spojenie od klienta
- ❑ browser (HTTP klient) a web server (HTTP server) si posielajú HTTP správy (správy aplikačného protokolu)
- ❑ TCP spojenie sa zavrie

HTTP je

“bezstavový”

- ❑ server si neuchováva históriu predchádzajúcich požiadaviek klienta

Stavové protokoly sú zložité!

- ❑ musí sa spravovať história
- ❑ po zlyhaní klienta alebo servera sa ich pohľad na to, čo je to posledný stav, môže líšiť a musia sa synchronizovať

HTTP/1.1 požiadavka

❑ Dva typy HTTP správ: *požiadavka(request)* a *odpoveď(response)*

❑ HTTP/1.1 požiadavka:

❖ ASCII (ľudsky čitateľný tvar)

riadok požiadavky

(príkazy GET,
POST, HEAD,...)

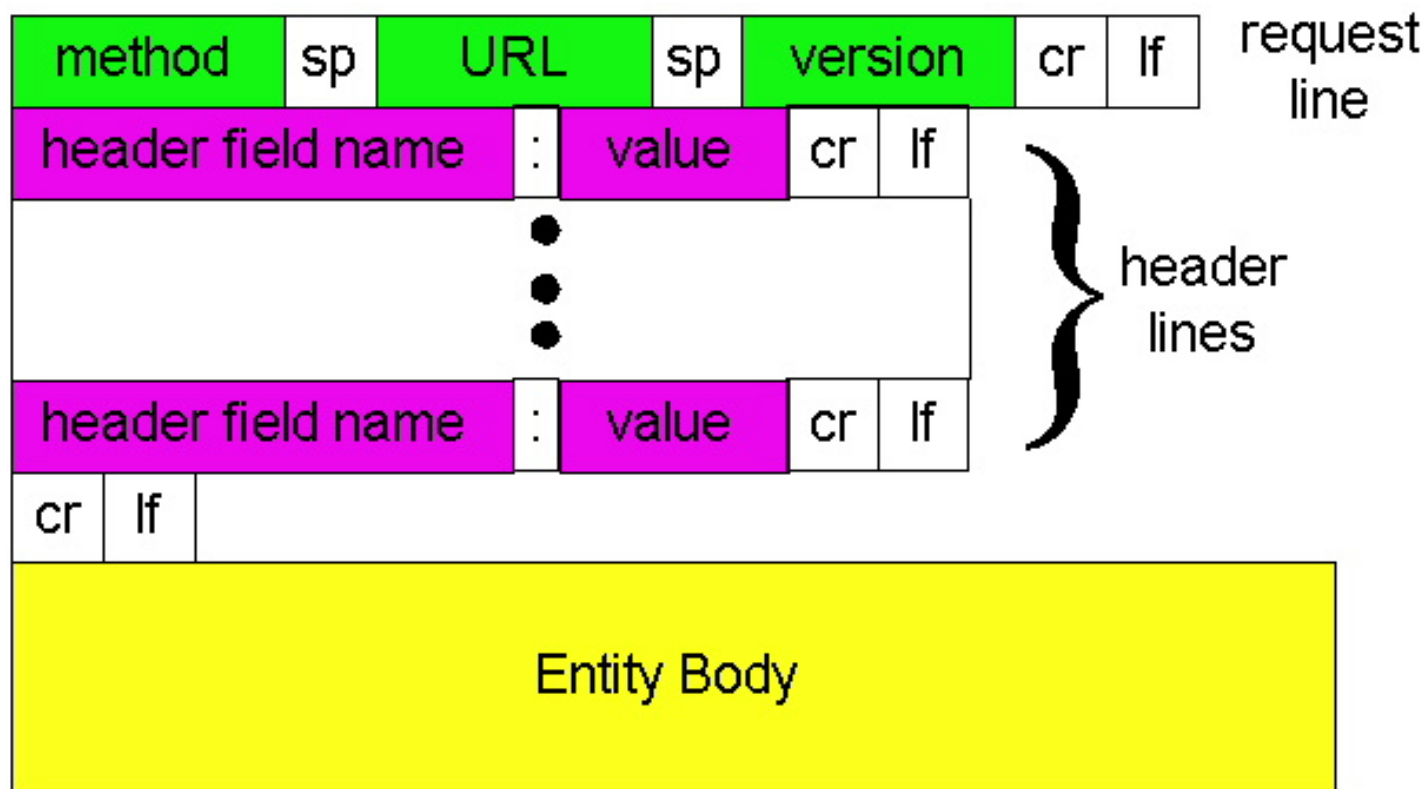
hlavička

```
GET /oddelenie/index.html HTTP/1.1
Host: www.institucia.sk
User-agent: Mozilla/4.0
Connection: close
Accept-language: sk
```

Prázdny riadok,
#CR#LF

znamená koniec
správy pre GET

HTTP/1.1 požiadavka všeobecne

Odosielanie formulárových dát

POST:

- ❑ Pri odosielaní formulárov z webstránok lepšia alternatíva ku GET
- ❑ Dáta sú posielané na server v “entity body”

Spôsob cez URL:

- ❑ Používa príkaz GET
- ❑ Dáta sú súčasťou URL adresy:

`www.somesite.com/animalsearch?monkeys&banana`

Príklady požiadaviek

- GET, POST

- HEAD

 - ❖ “neposielaj žiadaný objekt, iba hlavičku”

- PUT

 - ❖ posiela súbor v “entity body” na objekt špecifikovaný v URL

- DELETE

 - ❖ vymaže objekt na adrese špecifikovanej v URL

Využitie v CRUD
protokoloch
napr. REST

HTTP/1.1 odpoved'

Riadok odpovede
(protokol,
kód stavu,
komentár stavu)

hlavička

```
HTTP/1.1 200 OK
Connection close
Date: Fri, 12 Feb 2016 13:58:50 GMT
Server: Apache
Last-Modified: Fri, 08 Mar 2013 ...
Content-Length: 6821
Content-Type: text/html
```

dáta, napr.
požadovaný
HTML súbor

```
dáta dáta dáta dáta dáta ...
```

Stavy HTTP odpovede

Niektoré príklady prvého riadka odpovede servera:

200 OK

- ❖ požiadavka úspešná, požadovaný objekt nasleduje pod hlavičkou

301 Moved Permanently

- ❖ požadovaný objekt je presunutý, nová pozícia je špecifikovaná v hlavičke v časti “Location:”

400 Bad Request

- ❖ server nerozumie požiadavke

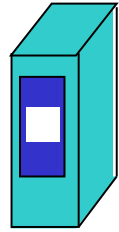
404 Not Found

- ❖ požadovaný objekt sa nenašiel

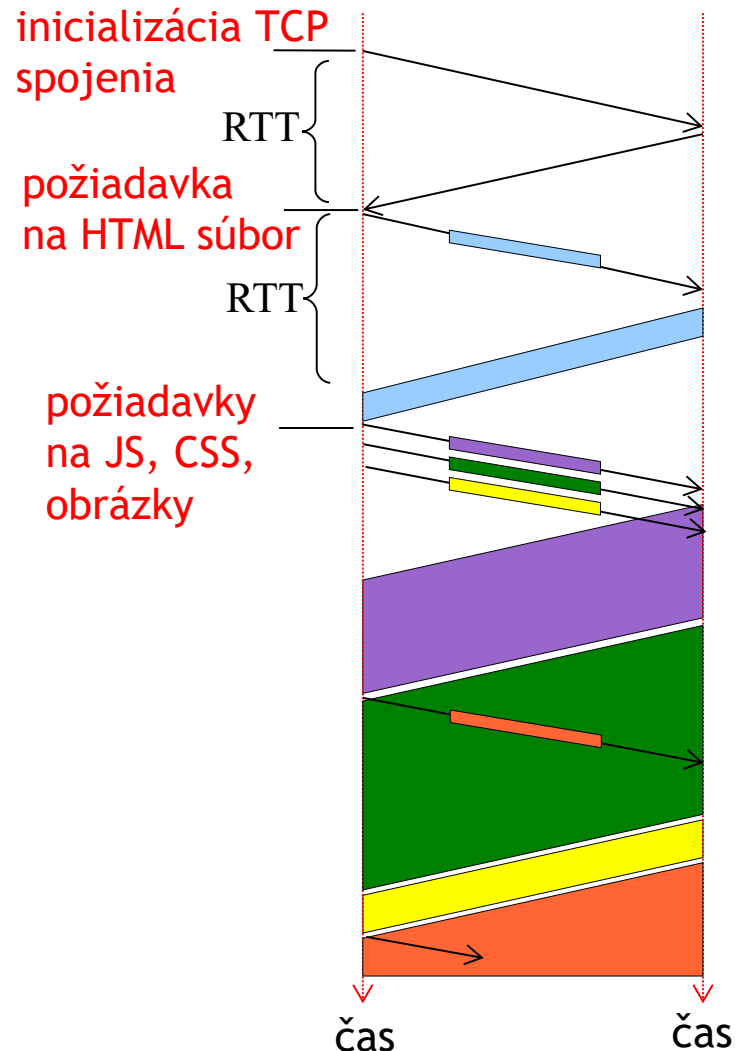
505 HTTP Version Not Supported

- ❖ server nepodporuje požadovanú verziu HTTP protokolu

HTTP/1.1 spojenia

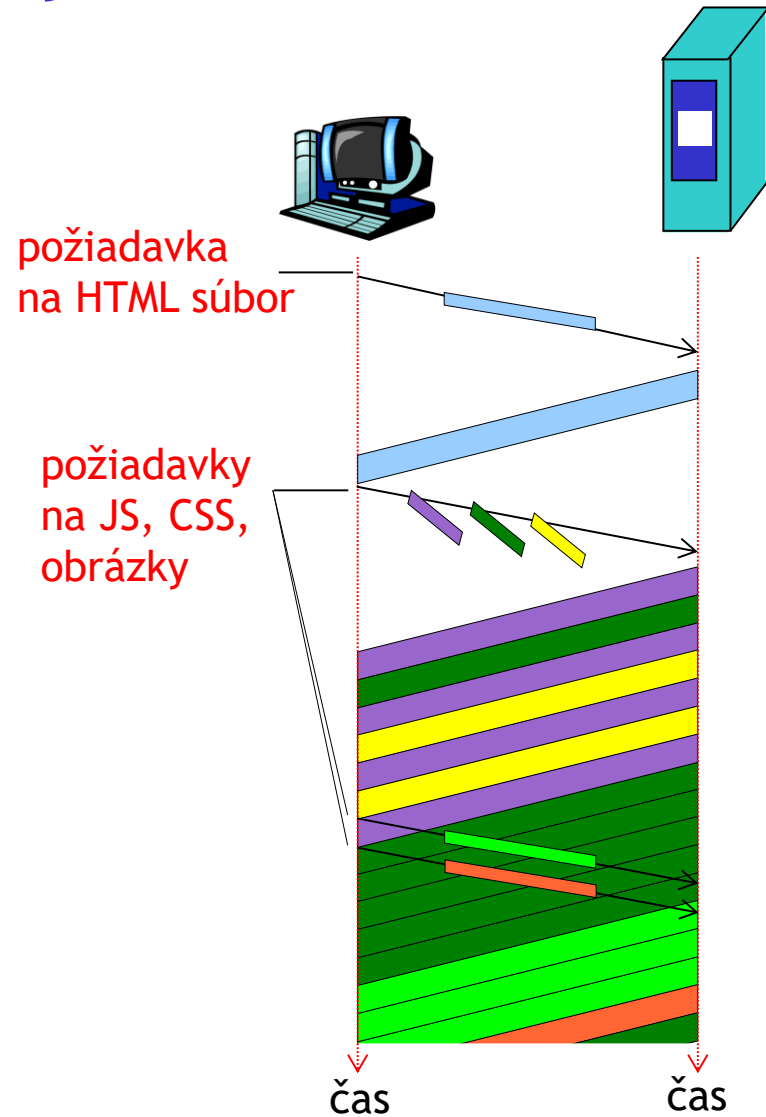
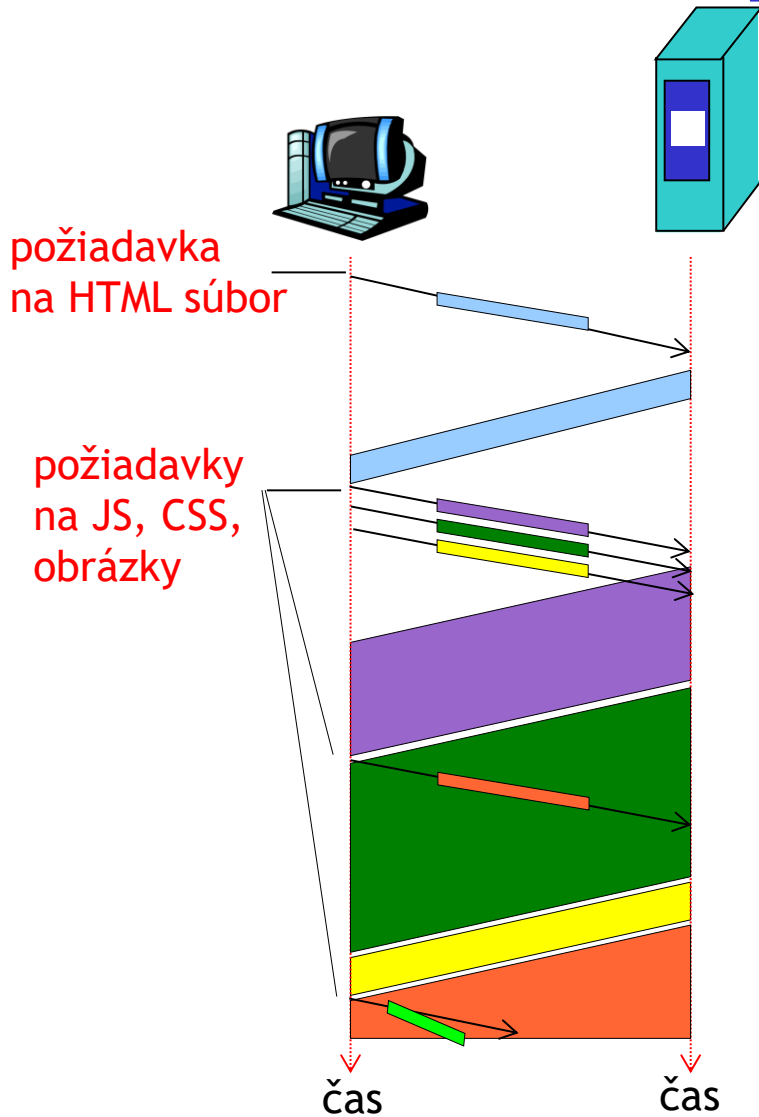
- ❑ Perzistentné spojenie
 - ❖ Nechám spojenie otvorené, pokiaľ nenatiahnem všetky objekty.
- ❑ Pipelinig (reťazenie požiadaviek a odpovedí)
 - ❖ Po jednej požiadavke nečakám na odpoveď, ale zašlem všetky požiadavky za sebou.

HTTP/2 - od mája 2015

- ❑ používanie **binárnych** rámcov namiesto pôvodných textových HTTP požiadaviek a odpovedí (všetky majú rovnaký tvar 9 bajtovej hlavičky)
- ❑ 10 typov rámcov (SETTINGS, HEADERS, DATA, CONTINUATION,...)
- ❑ HEADERS rámec požiadavky, ako náprotivok hlavičky HTTP/1.x požiadavky, definuje nový prúd dát v rámci spojenia, ktorý má zabezpečiť stiahnutie jedného objektu. Všetky **prúdy sú posielané cez to isté spojenie**.
- ❑ každý prúd dát môže mať **rôznu prioritu**, ktorá umožní zasielanie rámcov jedného objektu častejšie ako iného
- ❑ nastavovanie vzájomných **závislostí prúdov** (ak mi nepošleš tento objekt, tak objekty na ňom závislé tiež neposielaj)
- ❑ **kompresia hlavičiek**, kde ďalšie hlavičky obsahujú iba rozdiely oproti predchádzajúcim hlavičkám
- ❑ možnosť pre server **zasílať objekty bez vyžiadania**, ak server predpokladá, že prehliadač bude daný objekt potrebovať
- ❑ možnosť použitia spojenia so serverom pre viaceré domény, ak sú hostované na serveri s rovnakou IP adresou

HTTP/1.1 vs. prúdy v HTTP/2

HTTP/2: Kompresia hlavičiek

Chcem poslať:

:method	GET
:scheme	https
:host	siete.gursky.sk
:path	/obr.jpg
user-agent	Mozilla/5.0...
content-type	image/jpg

Predchádzajúce:

:method	GET
:scheme	https
:host	siete.gursky.sk
:path	/head.png
user-agent	Mozilla/5.0...
content-type	image/png
connection	Keep-alive
cookie	id=d38rb8x39...

Posielam:

:path	/obr.jpg
content-type	image/jpg

Posielané atribúty hlavičky sú v HPACK formáte používajúc kompresiu cez Huffmanovo kódovanie

Stav používateľovej komunikácie: cookies

Štyri súčasti:

- 1) v hlavičke HTTP odpovede servera je cookie riadok
- 2) aj v hlavičke HTTP požiadavky môže byť cookie riadok
- 3) browser si uchováva cookie v špeciálnom súbore
- 4) web server má databázu cookie všetkých komunikácií na nejaký čas dozadu (napr. týždeň aj viac)

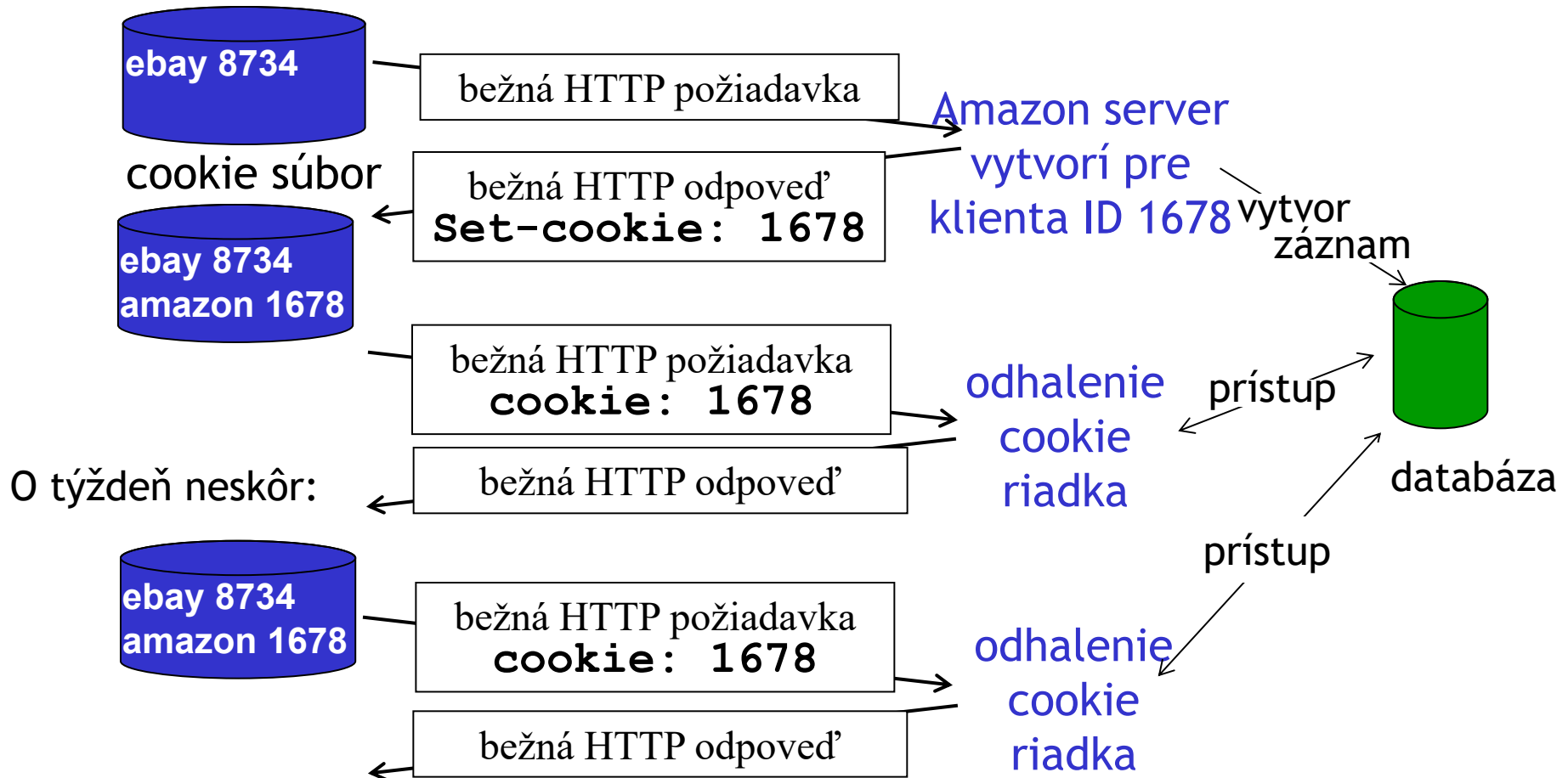
Postup:

- ☐ Pri prvej HTTP požiadavke server vytvorí
 - ❖ jedinečné ID
 - ❖ záznam s ID v databáze
- ☐ Toto ID sa posiela a uchováva v cookie
- ☐ Pri ďalšej návšteve sa môže browser identifikovať s ID v cookie riadku
- ☐ Webová aplikácia vie pokračovať v relácii

Stav používateľovej komunikácie: cookies

klient

Amazon web server

Cookies

Čo umožňujú:

- ☐ autorizáciu
- ☐ nákupné košíky
- ☐ odporúčania
- ☐ stavy komunikácie (napr. webový e-mail klient)

Čo udržiava “stav”:

- ☐ aplikácie zabezpečujúce fungovanie dynamických webstránok si môžu ku každému cookie ID zvlášť pamätať aktuálny stav aj históriu
- ☐ cookies: stav môže byť aj súčasťou cookie v správach (spolu s ID)

Cookies a súkromie:

- ☐ cookies umožňujú web serveru učiť sa správanie používateľa
- ☐ Pri nevhodne napísanej web aplikácii sa môžu do cookie správ dostať aj osobné údaje napr. z formulárov

DNS: Domain Name System

Ľudské identifikátory:

- ❖Meno, RČ, č. OP, č. pasu

Koncové stanice, routre:

- ❖IP adresa - používaná na adresovanie datagramov na sieťovej vrstve
- ❖“doménové meno”, napr. ics.upjs.sk - používané ľuďmi

DNS: preklad z doménových mien na IP adresy a naopak

Čo je DNS?:

❑distribuovaná databáza nad celosvetovou hierarchiou mnohých doménových serverov (DNS serverov, name serverov)

❑protokol aplikačnej vrstvy umožňujúci koncovým zariadeniam, routrom a DNS serverom komunikovať, aby umožnili preklad doménových mien a IP adries

❖poznámka: adresácia počítačov je záležitosť jadra internetu a predsa je v prípade doménových mien riadená z koncových zariadení

DNS

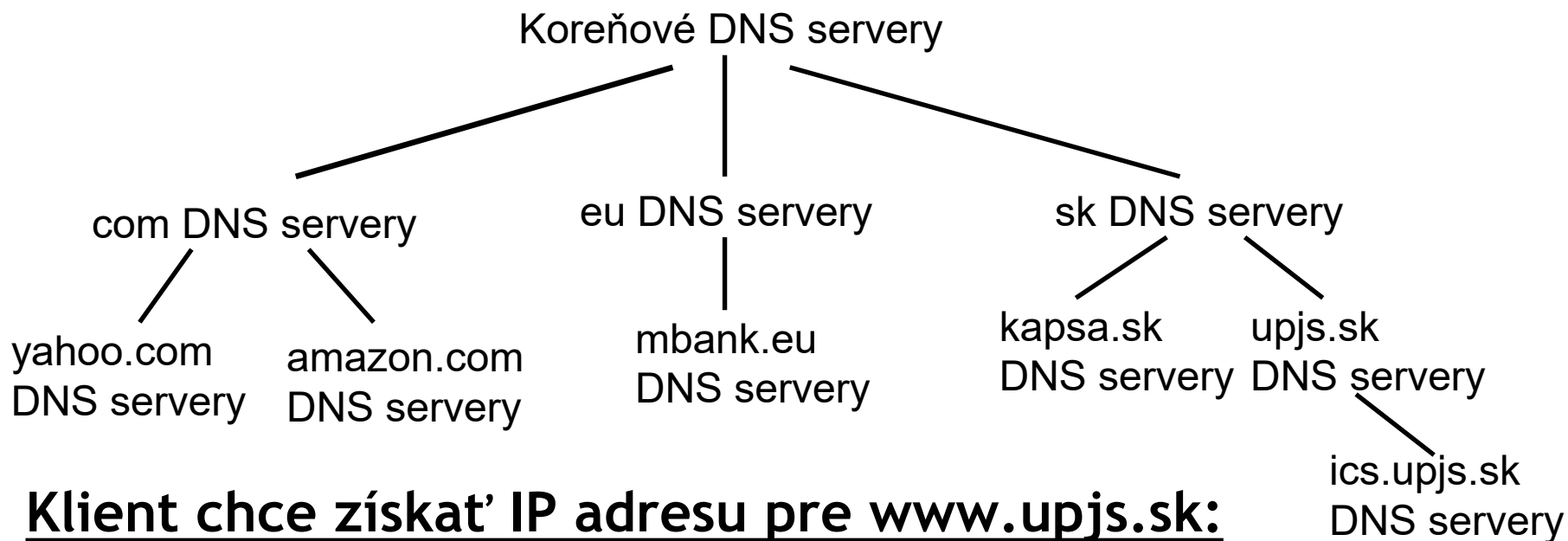
Služby DNS

- ❑ preklad doménových mien na IP adresy a späť
- ❑ host aliasing
 - ❖ Viac mien pre jeden počítač (jednu IP adresu)
- ❑ mail server aliasing
 - ❖ nezávislé od mena počítača
- ❑ distribuovanie záťaže
 - ❖ replikované webové servery: viac IP adries pre jedno doménové meno

Prečo nie je DNS centralizované?

- ❑ single point of failure
 - ❖ ak by centrálna DNS zlyhala, “skolabuje” celý Internet
- ❑ veľká záťaž siete na jednom mieste
- ❑ vzdialenosť centrálnej databázy
- ❑ spravovanie

Distribúovaná, hierarchická databáza

Klient chce získať IP adresu pre www.upjs.sk:

- ❑ klient sa opýta **koreňového DNS servera**, ten mu odpovie, kde sídli DNS server pre doménu **sk**
- ❑ klient sa opýta DNS servera pre doménu **sk**, ten mu odpovie, kde sídli DNS server pre doménu **upjs.sk**
- ❑ klient sa opýta DNS servera pre doménu **upjs.sk**, ten mu povie mu IP adresu pre **www.upjs.sk**

DNS: Koreňové doménové servery

- ❑ Kontaktované lokálnym doménovým serverom, ak nevie sám odpovedať
- ❑ Na svete je presne 13 IP adries, na ktorých sú koreňové DNS servery
- ❖ Hovoríme, že je 13 koreňových doménových serverov
- ❖ Reálne takmer každý z nich sídli na mnohých miestach
- Veľa počítačov s rovnakou IP adresou (vid'. anycast)
- <http://www.root-servers.org/>

TLD a autoritatívne servery

❑ Top-level domain (TLD) servery:

- ❖ Zodpovedné za com, org, net, edu, atď'. A za všetky koncovky krajín sk, cz, at, uk, fr, ca, jp, ...
- ❖ Doménu com spravuje Network Solutions
- ❖ Doménu sk spravuje štátna spoločnosť SK-NIC

❑ Autoritatívne DNS servery:

- ❖ DNS servery organizácií (napr. doménový server pre upjs.sk)
- ❖ **spravujú** mená počítačov pre danú doménu
- ❖ ich IP sú evidované v nadradených DNS serveroch (napr. TLD)
- ❖ opak, teda neautoritatívne servery neexistujú
- existujú neautoritatívne odpovede od DNS serverov, ktoré si pamätajú preklad daného mena a IP adresy z predchádzajúcej komunikácie vo svojej cache

Lokálne doménové servery

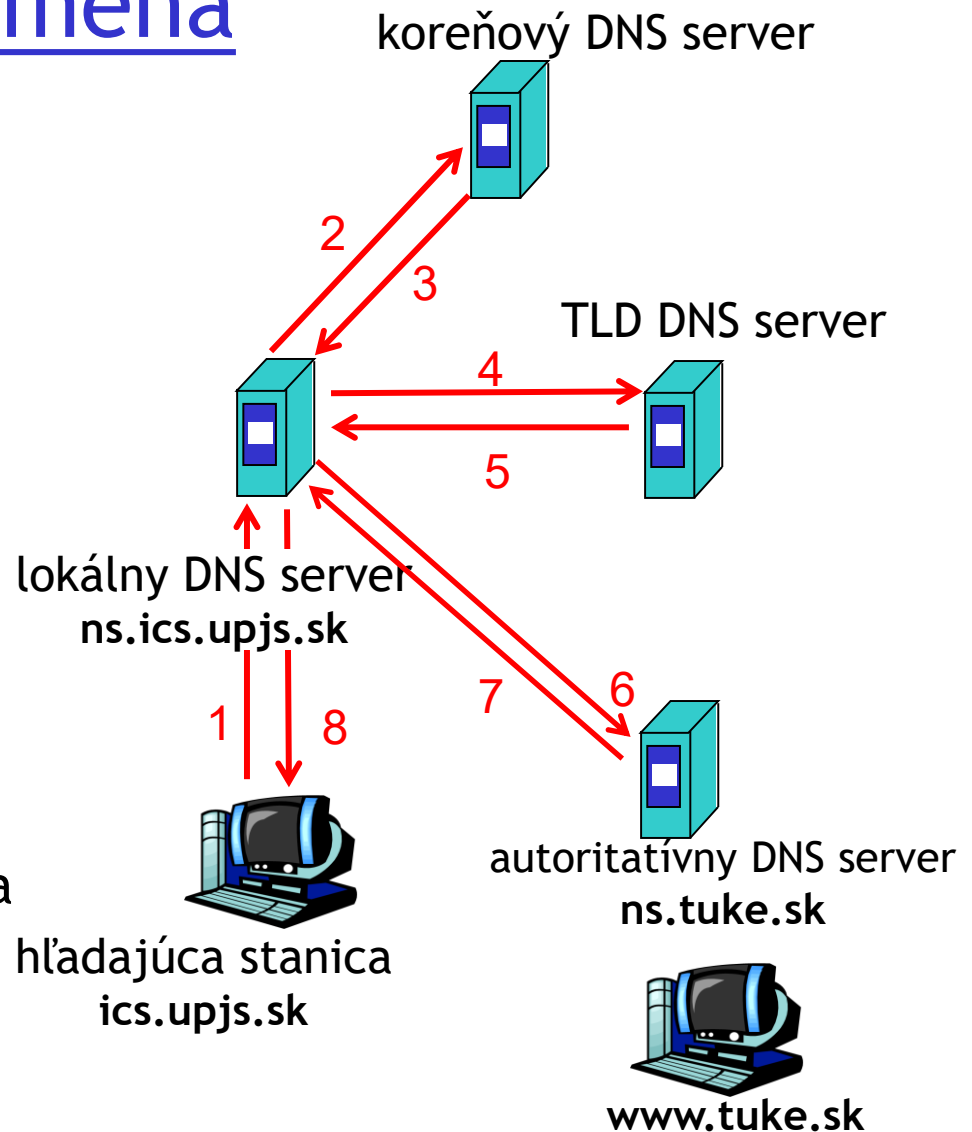
- ❑ nemusia byť zakomponované v hierarchii
- ❑ každý provider nejaký lokálny doménový server prevádzkuje
- ❖ označuje sa ako “default name server”
- ❑ keď klient zadá požiadavku pre DNS, tento server komunikuje s ostatnými doménovými servermi a nakoniec vráti výsledok
- ❖ niečo podobné ako proxy web server

Príklad prekladu mena na IP adresu

❑ Proces na ics.upjs.sk chce IP adresu pre www.tuke.sk

Postupné otázky:

- ❑ oslovený server odpovie menom servera, ktorý treba osloviť ako ďalší
- ❑ “Neviem odpovedať, spýtaj sa tohoto servera”
- ❑ “Ja ho nemám, ja ho nemám, má ho číslo 195.12.159.3”

DNS: cache-ovanie a obnovovanie záznamov

- keď sa nejaký server dozvie mapovanie z iného servera, tak si ho zapamätá v *cache*
- ❖ záznamom v cache po čase vyprší platnosť
- ❖ typicky blízke TLD servery sú známe lokálnym doménovým serverom
 - Teda sa nemusia zakaždým pýtať koreňových DNS serverov, kde sú TLD DNS servery

DNS záznamy: RR (resource records)

DNS: distribuované úložisko DNS záznamov

Formát RR: (meno, hodnota, typ, ttl)

Time To Live
=
dĺžka života

❑ Typ A

- ❖ **meno** je doménové meno
- ❖ **hodnota** je IPv4 adresa

❑ Typ AAAA

- ❖ **to isté** pre IPv6 adresy

❑ Typ NS

- ❖ **meno** je doména (napr. upjs.sk)
- ❖ **hodnota** je meno autoritatívneho servera pre túto doménu

❑ Typ CNAME

- ❖ **meno** je alias pre “kánonické” (skutočné) meno

www.ibm.com je v skutočnosti
servereast.backup2.ibm.com

- ❖ **hodnota** je kánonické meno

❑ Typ MX

- ❖ **hodnota** je meno mailového servera asociovaného s **menom**

DNS protokol: RFC 1035

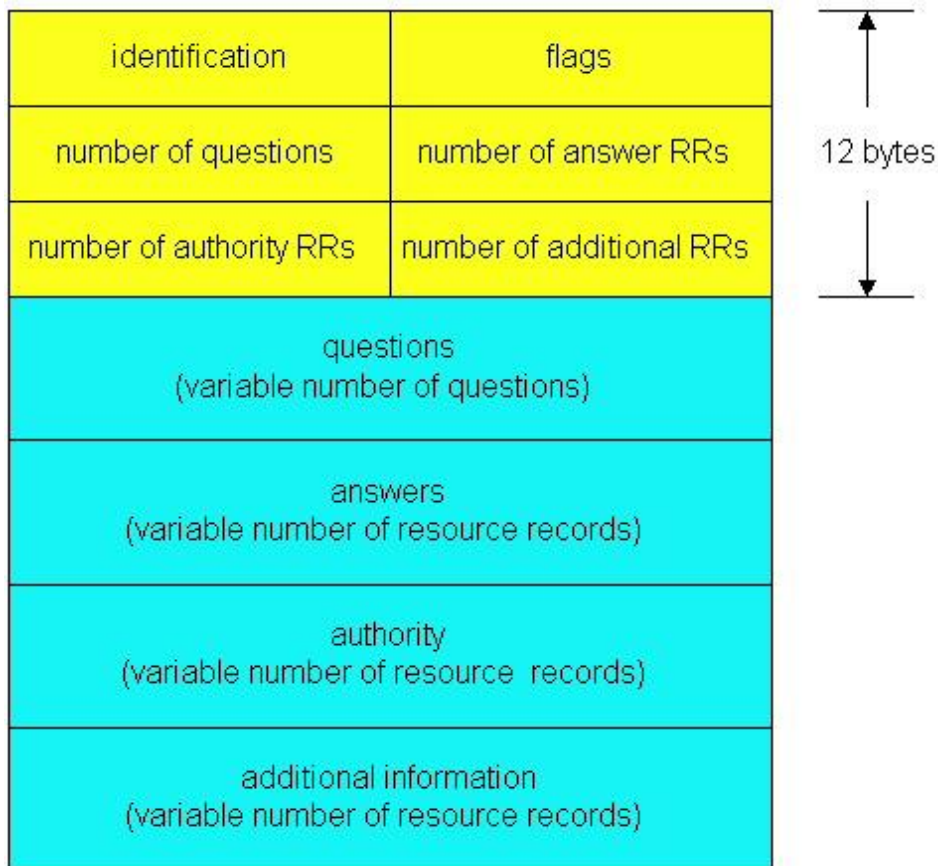
Požiadavky aj *odpovede* majú rovnaký formát - binárny

Hlavička správy:

❑ **identification**: náhodné 16 bitové číslo spoločné pre otázku a odpoveď

❑ **flags (príznaky)**:

- ❖ požiadavka alebo odpoveď
- ❖ žiadosť o rekurziu
- ❖ možnosť rekurzie
- ❖ autoritatívna odpoveď alebo nie

DNS protokol

meno a typ v otázke

RR záznamy
v odpovedi

záznamy
autoritatívnych serverov

dodatočné
záznamy

identification	flags
number of questions	number of answer RRs
number of authority RRs	number of additional RRs
questions (variable number of questions)	
answers (variable number of resource records)	
authority (variable number of resource records)	
additional information (variable number of resource records)	

↑
12 bytes
↓

DNS server

- ❑ počúva na porte 53
- ❑ komunikácia cez TCP alebo UDP
- ❖ tí, čo žiadajú o preklad, obvykle komunikujú cez UDP
- ❖ zrkadlá žiadajúce o všetky autoritatívne informácie komunikujú cez TCP
- ❑ ak chcem **nový autoritatívny DNS server** pre nejakú doménu, napríklad pre **psin.sk**, musí prevádzkovateľ TLD DNS servera pre doménu **sk** vložiť nasledovné údaje:

```
(psin.sk, ns.psin.sk, NS)
(ns.psin.sk, 10.10.10.10, A)
```

- ❑ Na serveri ns.psin.sk si môžem vytvárať záznamy typu A, napríklad www.psin.sk, alebo aj MX záznamy, ak chcem prevádzkovať aj mailový server

Zdieľanie súborov cez P2P

Príklad

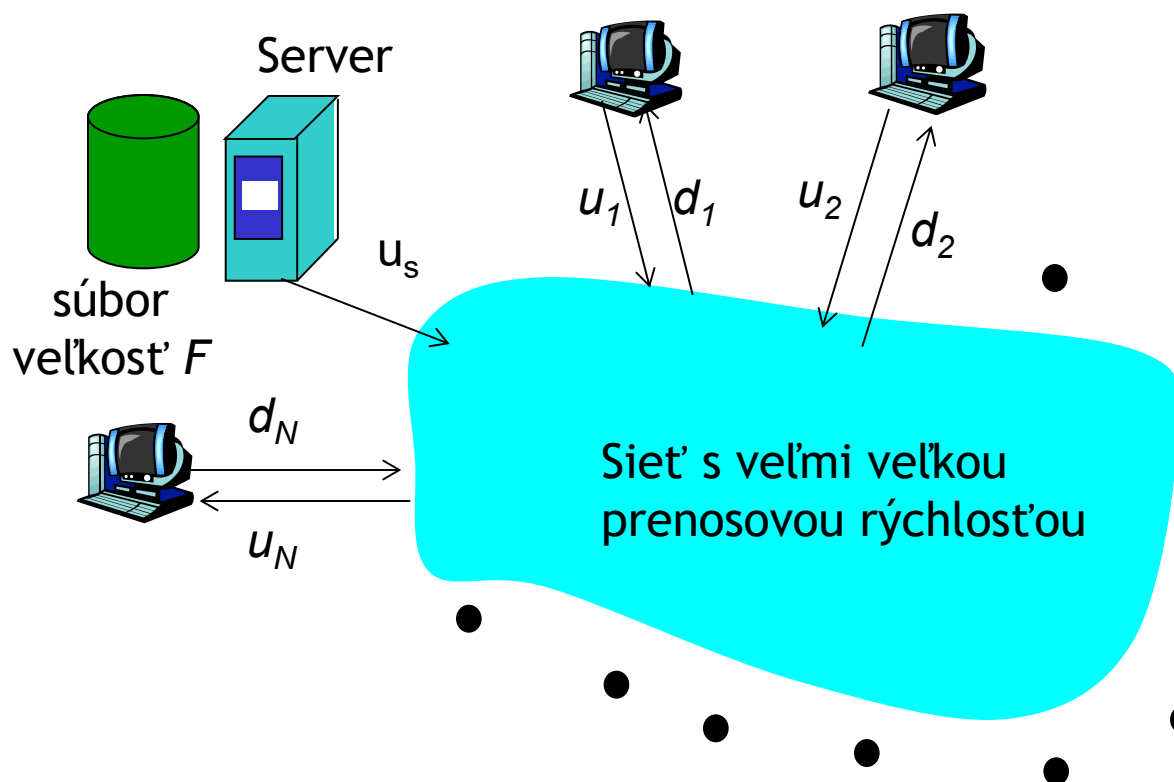
- ❑ Alica spúšťa P2P program na svojom notebooku
- ❑ bežne sa pripája na rôznych miestach a stále dostane inú IP adresu
- ❑ hľadá film “Matrix”
- ❑ aplikácia jej zobrazí, ktorý z peerov v jej P2P sieti zdieľa film Matrix
- ❑ Alica si vyberie spomedzi peerov Boba

- ❑ súbor sa kopíruje z Bobovho počítača do Alicinho notebooku
- ❑ zatiaľ čo Alica sťahuje film Matrix, iní peerovia môžu ťahať zdieľané dáta z jej notebooku
- ❑ Alicin P2P program je zároveň klientom aj serverom.

Všetci peerovia sú servery =
vysoká škálovanosť!

Porovnanie klient/server a P2P architektúry

Otázka : Koľko času je potrebné na distribúciu súboru pôvodne z jedného servera na N počítačov?

u_s : šírka pásma servera pre upload

u_i : šírka pásma klienta alebo peera pre upload

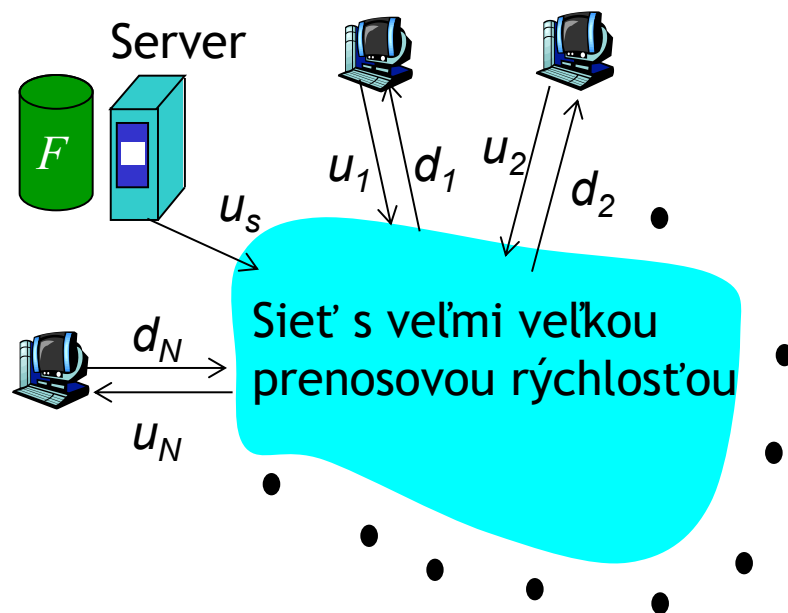
d_i : šírka pásma klienta alebo peera pre download

Klient/server: čas distribúcie súboru

□ server odosielaajúci
 N kópií súboru
veľkosti F sekvenčne:

❖ NF/u_s sekúnd

□ Klient i potrebuje
minimálne F/d_i
sekúnd na download

Čas na rozposlanie súboru
veľkosti F ku N klientom

$$= d_{ks} = \max \left\{ NF/u_s, F/\min_i(d_i) \right\}$$

pre veľké N rastie lineárne

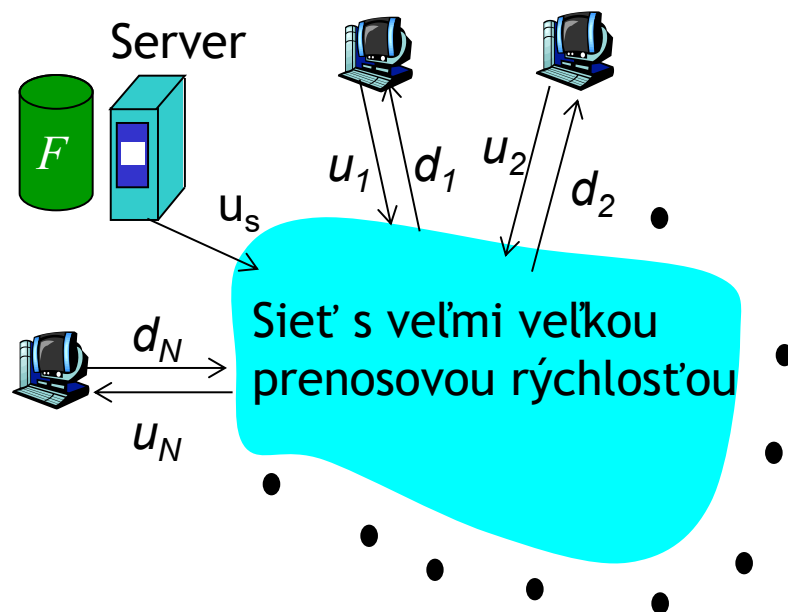
P2P: čas distribúcie súboru

□ server musí poslať minimálne jednu kópiu: F/u_s sekúnd

□ Klient i potrebuje minimálne F/d_i sekúnd na download

□ NF bitov musí byť stiahnutých na peerov dokopy

□ Najrýchlejšie odosielanie zo všetkých peerov súčasne tvorí šírku pásma $u_s + \sum u_i$

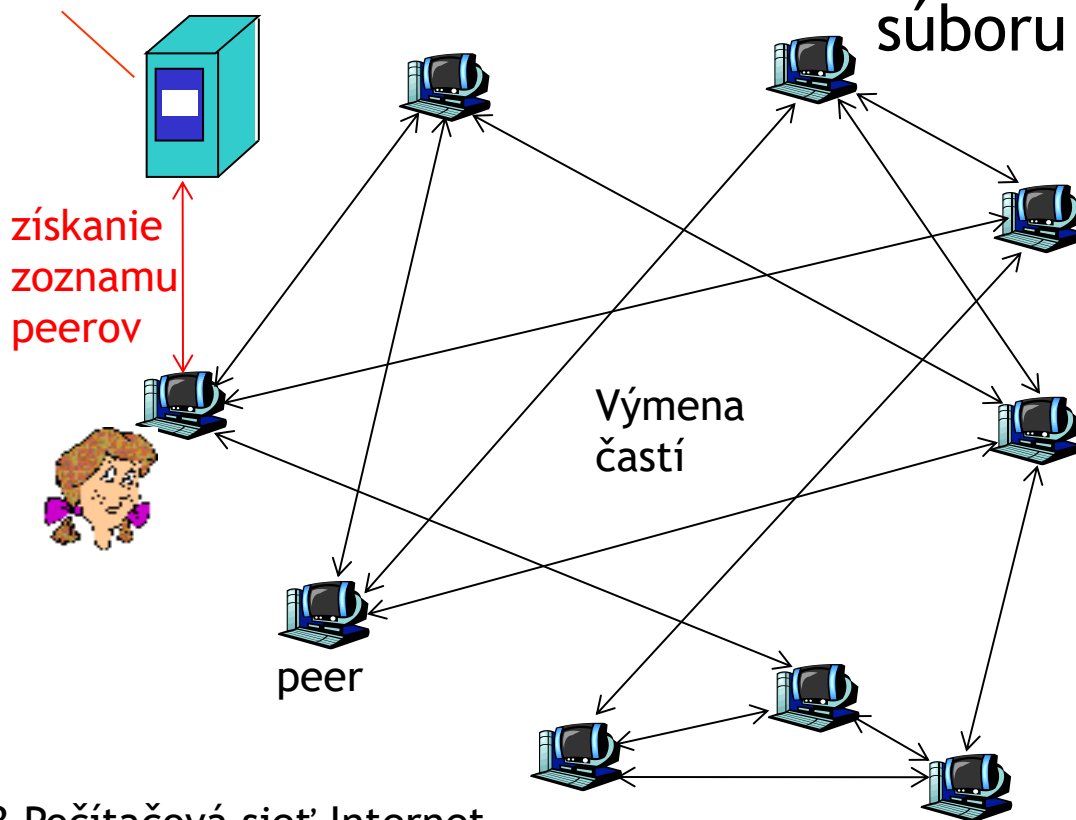
$$d_{\text{P2P}} = \max \left\{ F/u_s, F/\min_i(d_i), NF/(u_s + \sum_i u_i) \right\}$$

BitTorrent

❑ distribúcia súborov cez P2P

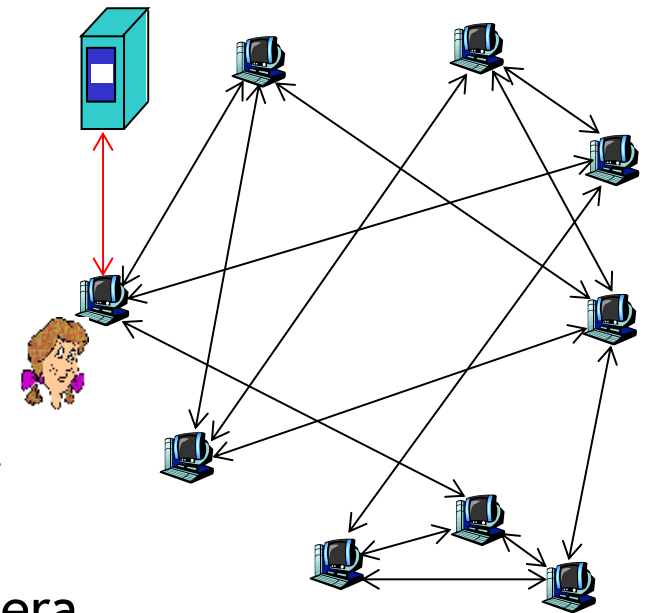
tracker: registruje peerov
zúčastnených na distribúcii

torrent: skupina peerov
vymieňajúca si časti
súboru

BitTorrent

- ❑ súbor je rozdelený na malé časti
- ❑ = *chunks* (mocnina 2, typicky 256 KB - 4 MB).
- ❑ peer sa napojí na torrent:
 - ❖ nemá žiadne časti, ale časom si nejaké zozbiera
 - ❖ je registrovaný u trackera na získanie zoznamu peerov, na ktorých sa napojí
- alternatívne cez peer exchange/local peer discovery
- ❑ počas sťahovania, peer posiela na požiadanie tie časti, ktoré už má, iným peerom
- ❑ peerovia sa môžu pripájať a odpájať
- ❑ keď peer dotahal celý súbor, môže sa (sebecky) odpojiť alebo (obetavo) ostať napojený = *seeder*

BitTorrent

Výber častí na sťahovanie:

- ❑ V ľubovoľnom čase majú peerovia rôzne podmnožiny častí
- ❑ Peer (Alica) stále dookola žiada svojich susedov o zoznam častí, ktoré majú
- ❑ Alica generuje žiadosti o tie časti, ktoré zatiaľ nemá
 - ❖ najskôr najzriedkavejšie

Odosielanie častí (príklad):

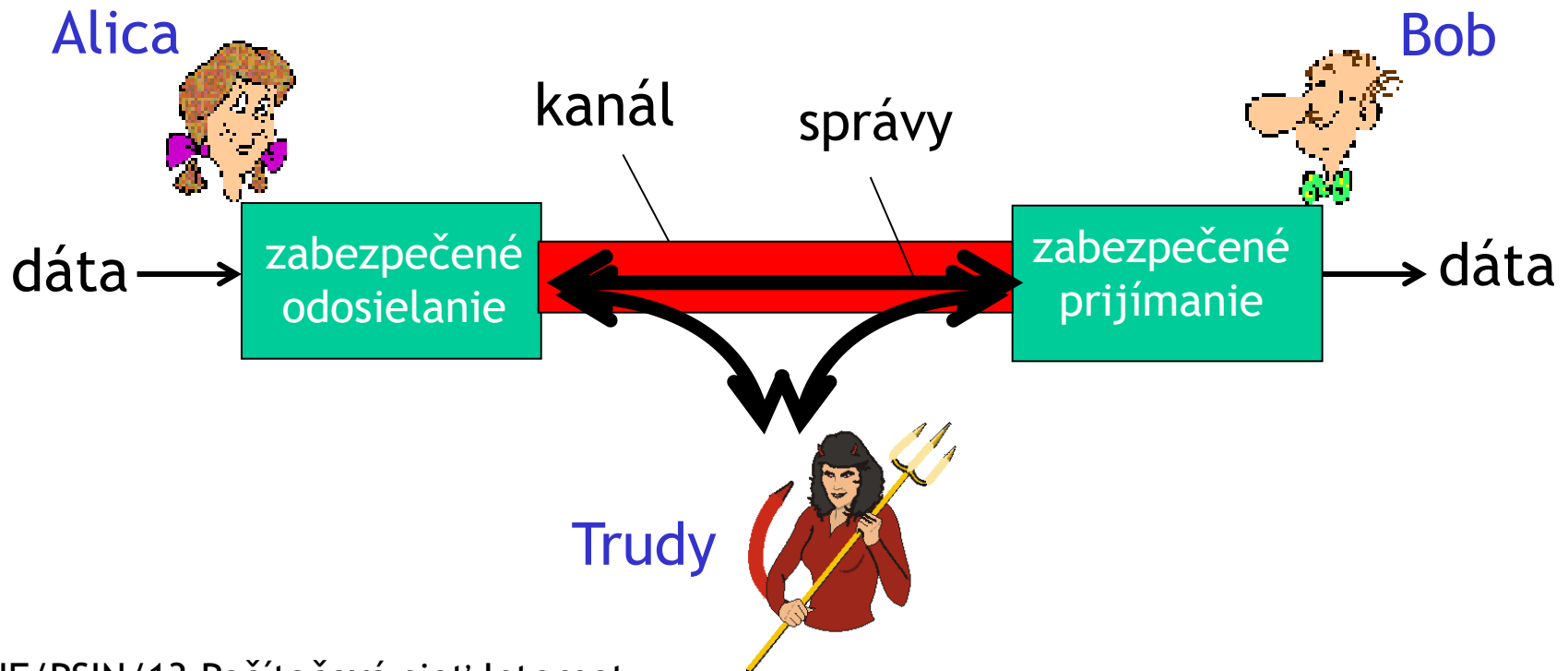
- ❑ Alica odosiela časti štyrom žiadajúcim susedom, ktorí jej posielajú svoje časti *najvyššou rýchlosťou*
 - ❖ Prepočítava najlepších 4 každých 10 sekúnd
- ❑ každých 30 sekúnd si vyberie jedného náhodného žiadateľa a pošle mu, čo žiadal
 - ❖ Tento peer sa môže dostať medzi najlepších štyroch

Zabezpečenie protokolov

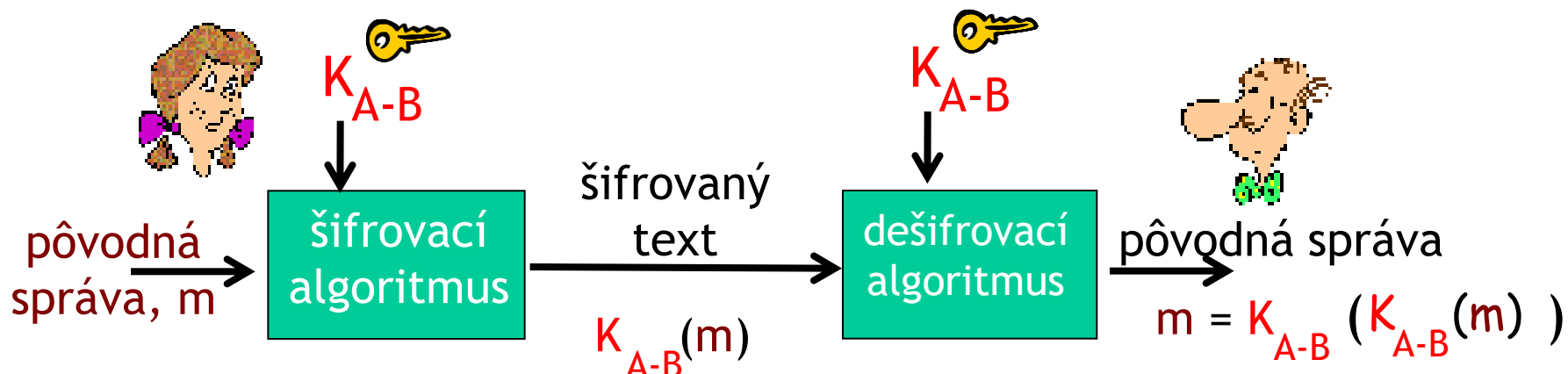
- ❑ zdefinujeme dôležité pojmy
 - ❖ symetrické šifrovanie
 - ❖ asymetrické šifrovanie, súkromný a verejný kľúč
 - ❖ elektronický podpis
 - ❖ certifikačná autorita
- ❑ príklad zabezpečenia pre aplikačné protokoly
- ❑ ...iba “slabý vývar” bezpečnosti na internete

Priatel'ia a útočníci: Alica, Bob, Trudy

- známe mená vo svete bezpečnosti sietí
- Alica a Bob chcú “bezpečne” komunikovať
- Trudy (útočník) môže odpočúvať, meniť, mazať a pridávať správy do ich spojenia

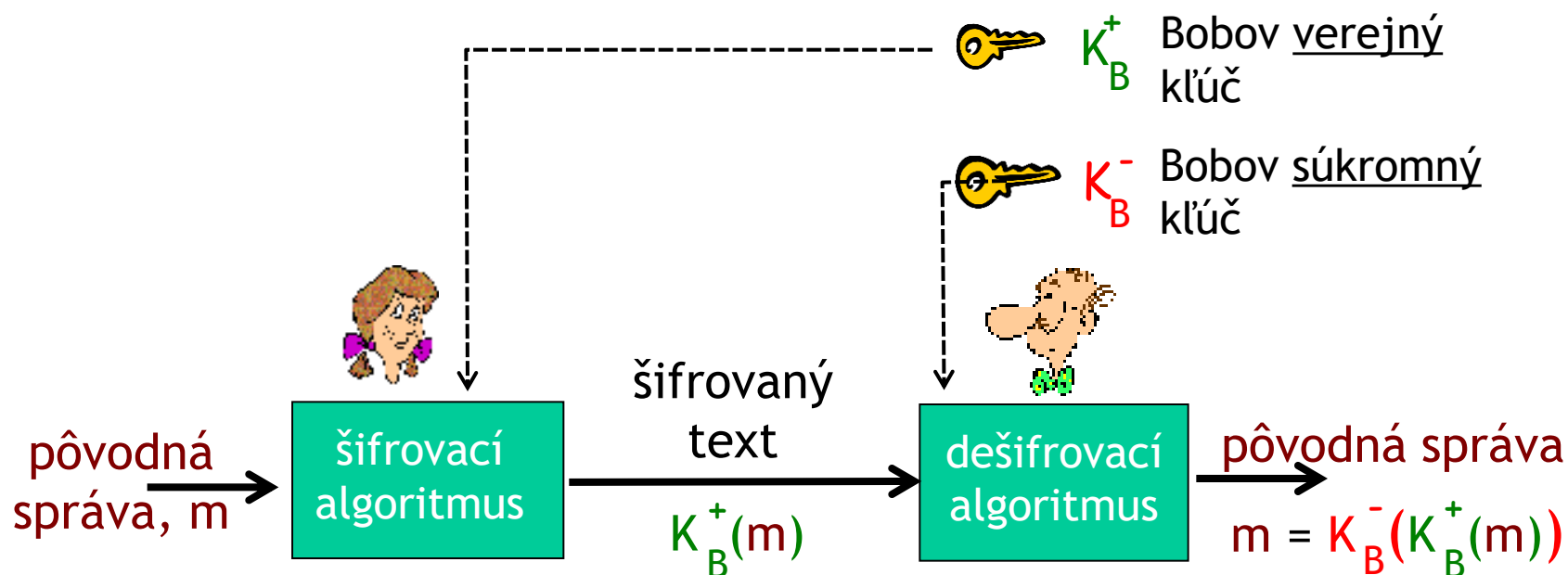
Symetrická kryptografia

❑ **Symetrická kryptografia:** Alica a Bob zdieľajú rovnaký symetrický kľúč: K_{A-B}

❑ **Otázka:** Ako si Alica a Bob dohodnú spoločný kľúč, ak ho zatiaľ dohodnutý nemajú?

Asymetrická kryptografia

Vlastnosti súkromného z verejného kľúča

Požiadavky:

- ① Potrebujeme $K_B^+()$ a $K_B^-()$ také, že

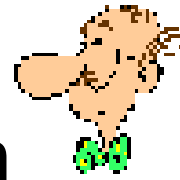
$$K_B^-(K_B^+(m)) = m$$

- ② Ak máme verejný kľúč K_B^+ , malo by byť nemožné vypočítať z neho súkromný kľúč K_B^-

Napr. pre algoritmus **RSA**: Rivest, Shamir, Adleman platí aj užitočný opačný vzťah: $K_B^+(K_B^-(m)) = m$

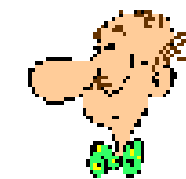
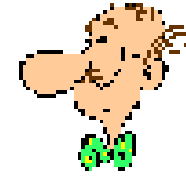
Problém distribúcie verejného kľúča

- ❑ Ako si má Alica bezpečne stiahnuť Bobov verejný kľúč?
- ❖ Keďže je verejný, Bob ho môže dať hocikomu
 - ak ho niekto iný prečíta, tak to nevadí
- ❖ Zavesí ho na web?
- ❖ Pošle ho ako prvú správu spoločnej komuencie?
- ❖ Ale ak ho niekto medzi nimi vymení

$$\bar{K}_B (K_B^+(m)) = m$$

Man-in-the-middle

 K_B^+
 $K_B^+(m)$

$$\bar{K}_B(K_B^+(m)) = m$$

 K_B^+
 K_T^+
 $K_T^+(m)$

$$\bar{K}_T(K_T^+(m)) = m$$

 $K_B^+(m)$

$$\bar{K}_B(K_B^+(m)) = m$$

Šifrovacia hash funkcia

- vezmeme ľubovoľne dlhú správu m , vygenerujeme hodnotu $H(m)$ fixnej dĺžky, ktorú následne môžem zašifrovať s použitím kľúča K
- vlastnosti šifrovacej hash funkcie:
 - ❖ malo by byť výpočtovo ťažké nájsť dve rôzne správy x a y také, že $H(x) = H(y)$
 - ❖ na základe znalosti $H(m)$ by sme nemali vedieť získať m

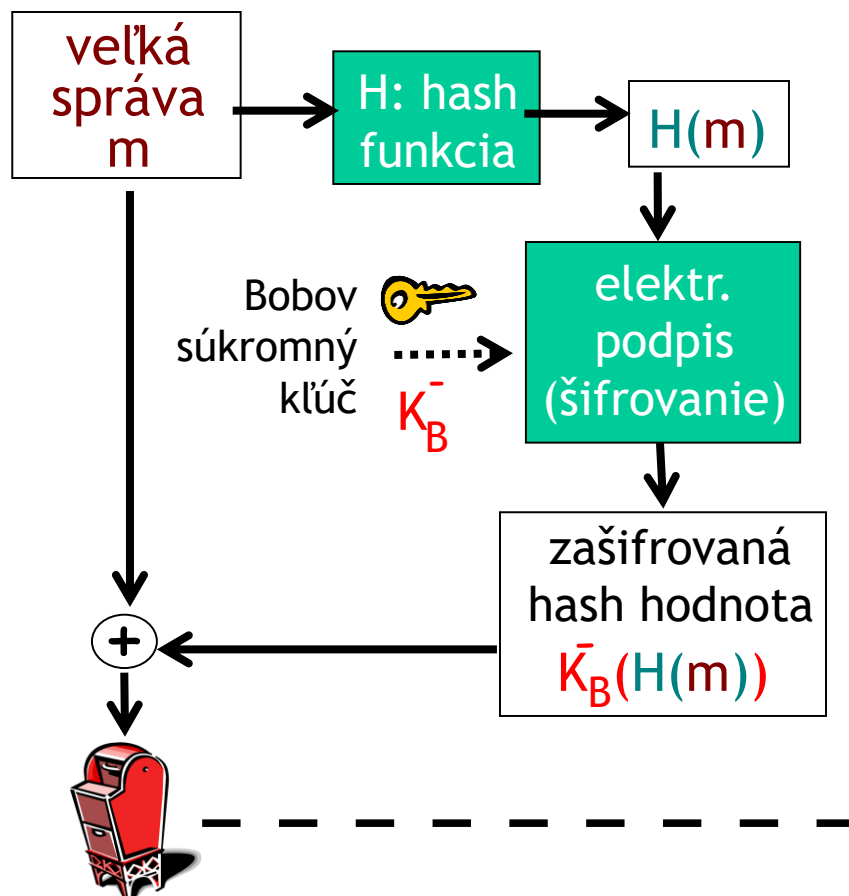
Elektronický podpis

šifrovacia technika analogická s ručným podpisom

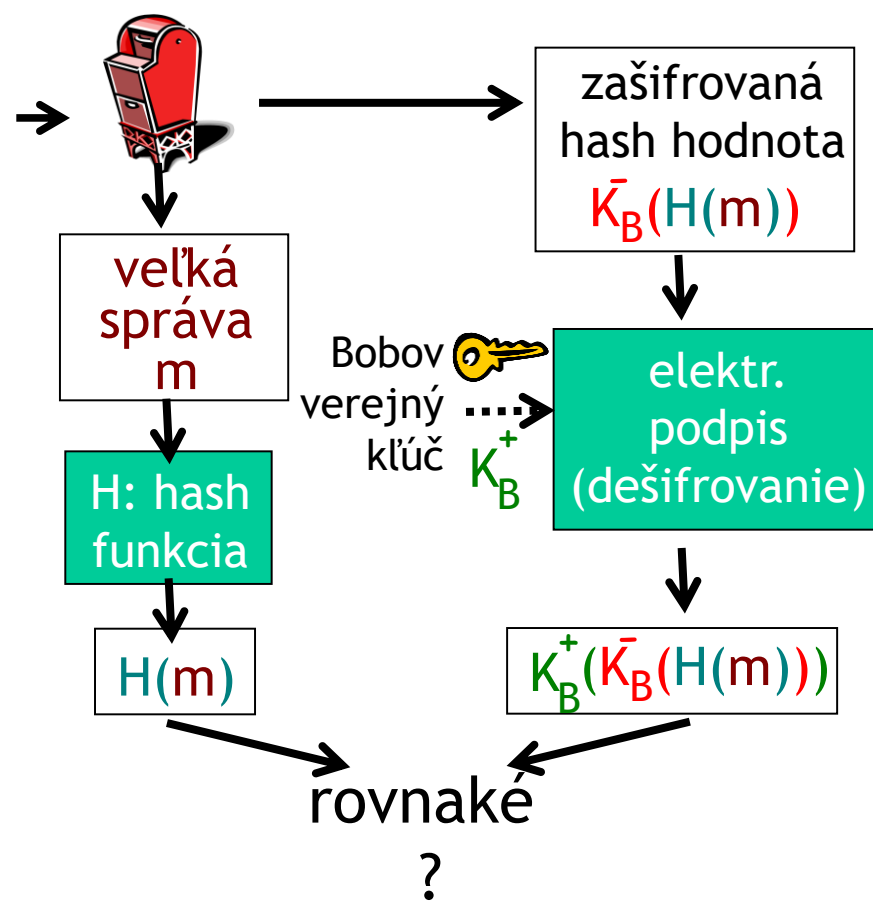
- ❑odosielateľ (Bob) elektronicky podpíše jeho dokument deklarujúc, napr. že je autorom dokumentu
- ❑podpis sa prikladá k pôvodnému (nezašifrovanému) dokumentu
- ❑**verifikovateľnosť**: vieme dokázať, že dokument je podpísaný Bobovým podpisom
- ❑**nepopierateľnosť**: vieme tvrdiť, že podpis tohto dokumentu nemohol byť vygenerovaný niekým iným ako Bobom

Elektronický podpis

Bob odošle elektronicky podpísanú správu:

Alica overí pravosť podpisu a neporušenie elektronicky podpísanej správy:

Certifikovanie verejného kľúča

problém s verejným kľúčom:

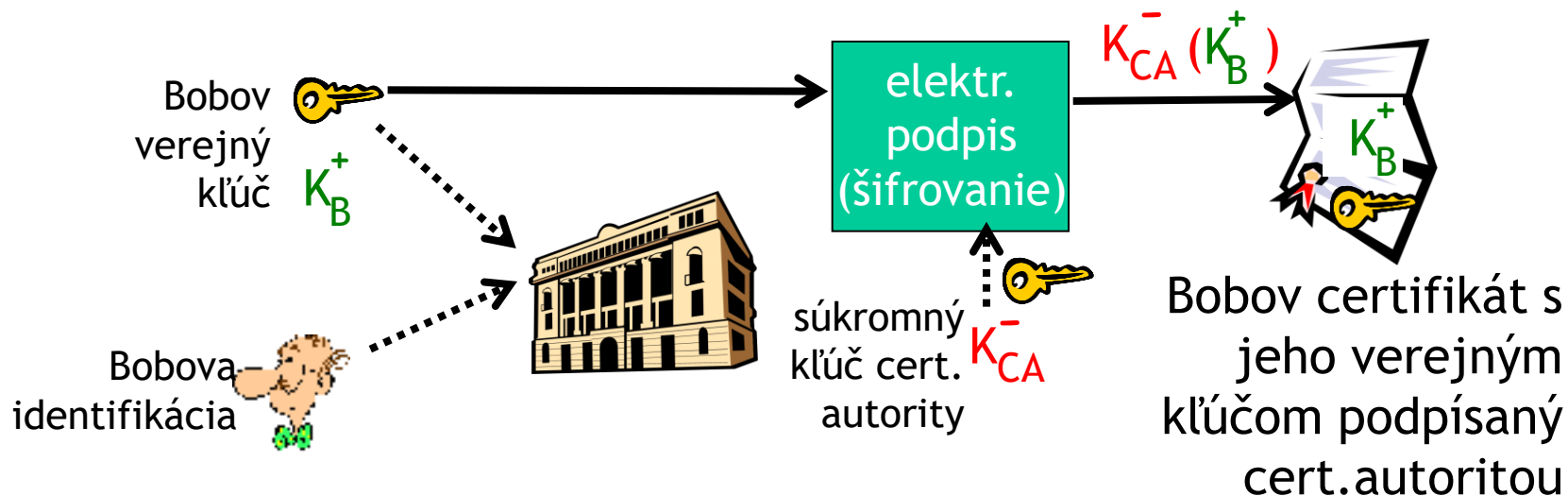
□ Ked' Alica získa Bobov verejný kľúč (z webstránky, e-mailu), ako môže *vedieť*, že je to Bobov a nie Trudyn verejný kľúč?

riešenie:

□ dôveryhodná certifikačná autorita (CA)

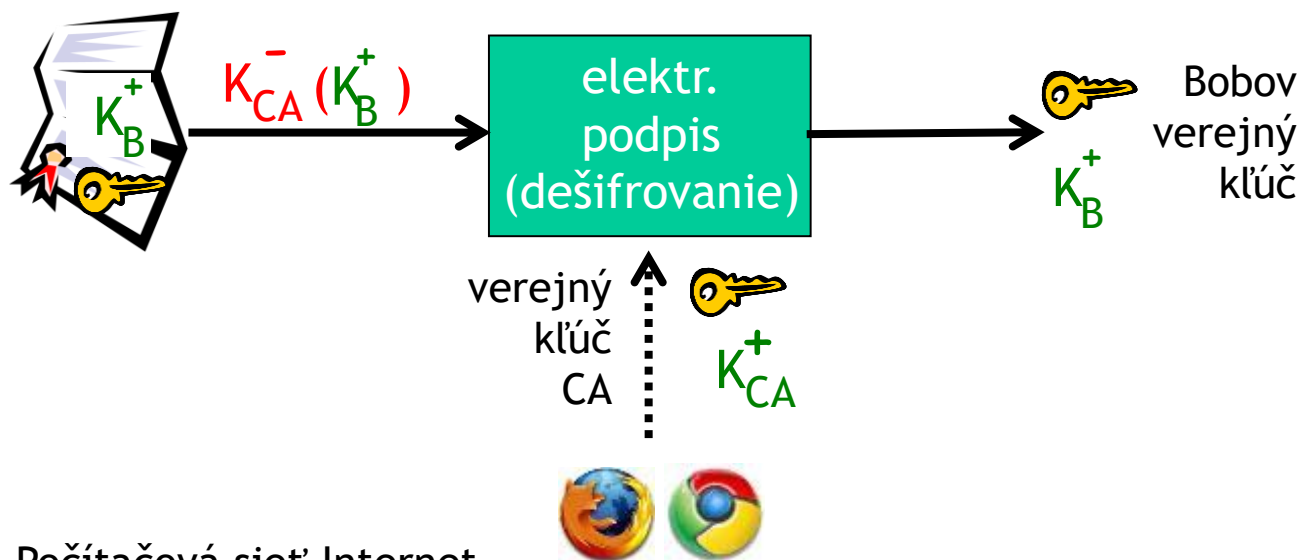
Certifikačné authority

- ❑ **Certifikačná autorita (CA):** spája entitu E (počítač, osobu) s jej verejným kľúčom.
- ❑ E si registruje svoj verejný kľúč u CA.
- ❖ E poskytne “dôkaz identity” pre CA.
- ❖ CA vytvorí certifikát spájajúci E a jeho verejný kľúč
- ❖ certifikát je elektronicky podpísaný certifikačnou autoritou, ktorá tvrdí: “Toto je verejný kľúč patriaci E.”

Certifikačné authority

- Ked' Alica chce získať Bobov verejný kľúč:
 - ❖ vezme si Bobov certifikát (od Boba alebo inak).
 - ❖ použije verejný kľúč certifikačnej authority a získa tak overený Bobov verejný kľúč
 - ❖ verejné kľúče dôveryhodných CA bývajú súčasťou inštalácie sieťových programov (napr. web. prehliadačov)

Implementácia internetu TCP/IP

❑ **aplikačná (application)**: umožňuje fungovanie sieťových aplikácií - definuje tvar a poradie správ

❖ prezentačná a relačná splynuli s aplikačnou

• tieto služby musí aj tak mať implementované aplikácia, ak to potrebuje

• a čo ak nepotrebuje?

❖ HTTP, FTP, SMTP, POP, IMAP, XMPP, SSH, ...

❑ **transportná (transport)**: prenáša dáta medzi dvoma procesmi na rôznych koncových zariadeniach

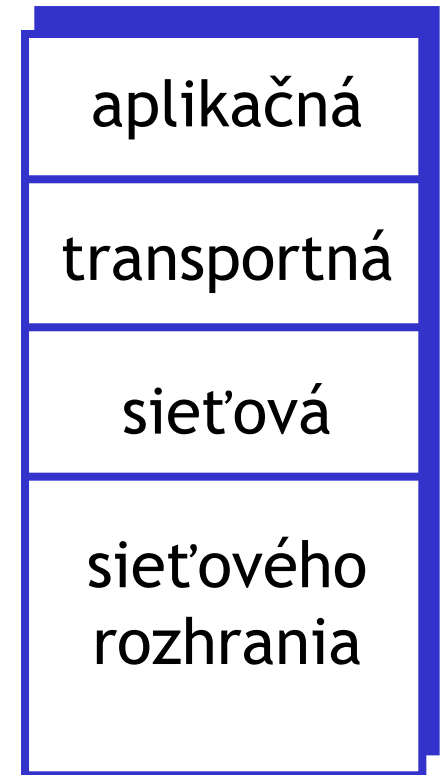
❖ TCP, UDP

❑ **sieťová (network)**: smeruje datagramy od odosielateľa k príjemcovi

❖ IP, smerovacie protokoly

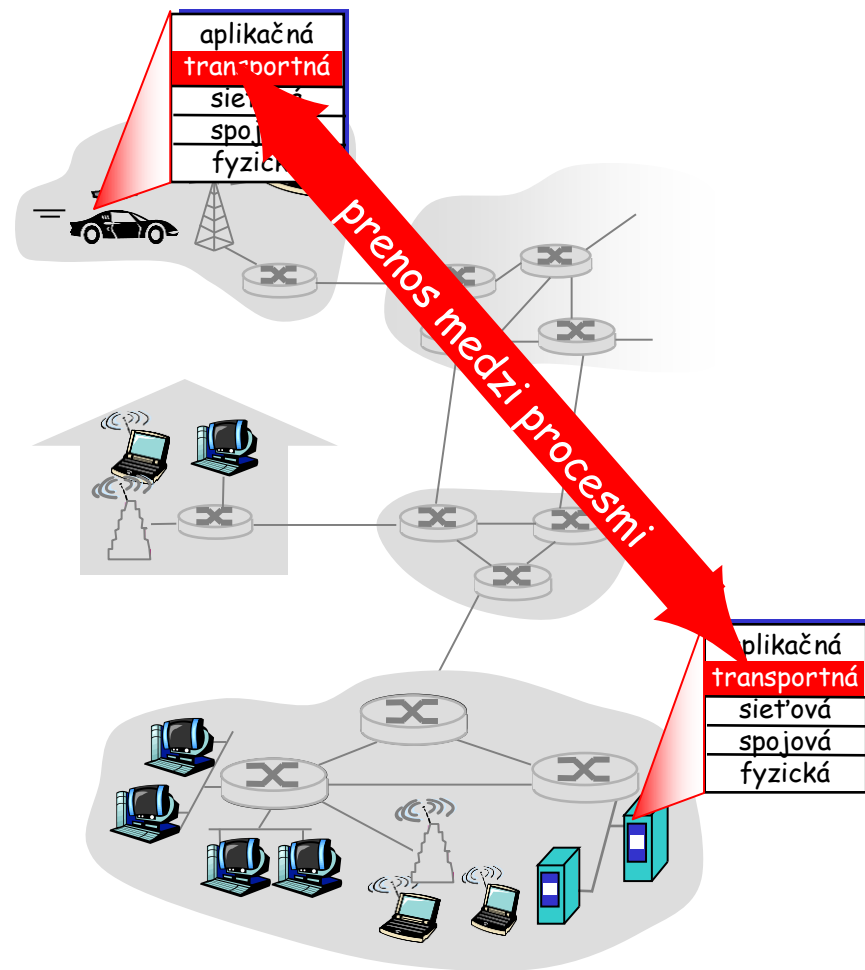
❑ **sieťového rozhrania (network interface)**: splynutie funkcionality do technológií na prenos dát medzi susednými sieťovými prvkami a spôsobu prenášania binárnych dát

❖ PPP, Ethernet

Protokoly a služby transportnej vrstvy

- poskytujú logický prenos dát medzi procesmi programov bežiacich na vzdialených koncových zariadeniach
- transportné protokoly sa realizujú iba na koncových staniciach
- TCP:
 - ❖odosielajúca strana: **rozdeľuje správy** odosielané z procesu a vkladá ich do **segmentov** a tie posiela na spracovanie sieťovej vrstve
 - ❖prijímajúca strana: **spája** dáta zo **segmentov** prijaté zo sieťovej vrstvy do **správ** a posiela ich procesu v aplikačnej vrstve
- UDP:
 - ❖Delenie správ je na aplikačnej vrstve

Transportná verzus sieťová vrstva

☐ *transportná vrstva:*

umožňuje logickú komunikáciu medzi procesmi

❖ spolieha sa na služby sieťovej vrstvy

☐ *sieťová vrstva:*

umožňuje logickú komunikáciu medzi stanicami

❖ transportná vrstva iba povie, ktorej cieľovej stanici je segment určený

Analógia “Koncert Madonny”

Treba dopraviť pódium a techniku z Londýna do Košíc

☐ procesy = londýnsky a košický manažér

☐ správy aplikačnej vrstvy = pódium a technika

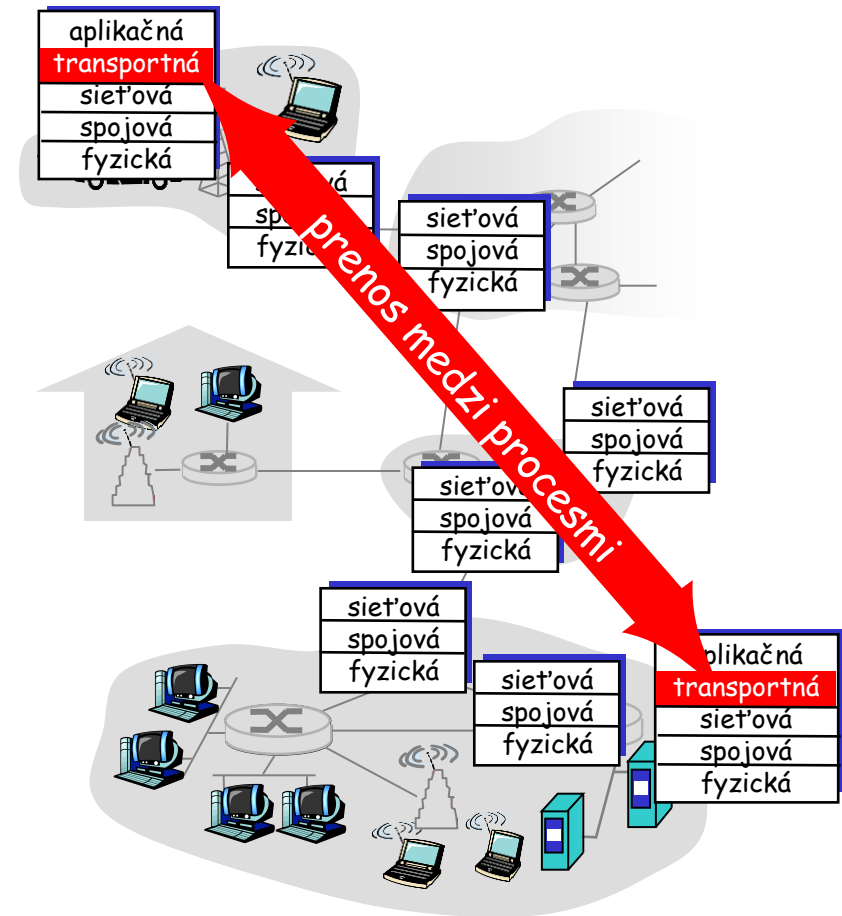
☐ koncové stanice = mestá

☐ transportný protokol = tímy technikov v koncových mestách a komunikácia medzi nimi

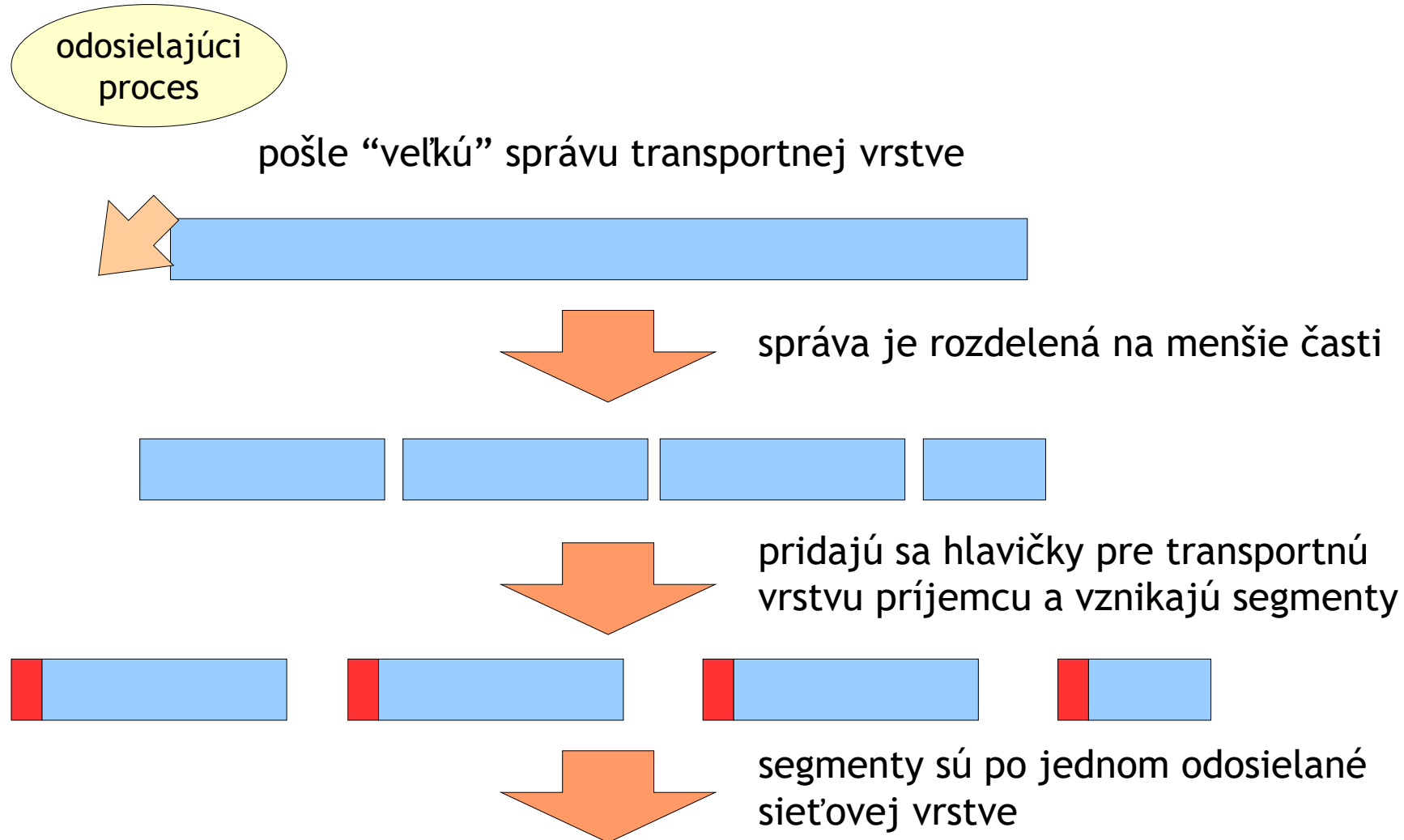
☐ protokol sieťovej vrstvy = zásielková služba (64 kamiónov, 2 lode a logistika)

Internetové protokoly transportnej vrstvy

- ❑ potvrdzované doručenie v správnom poradí: TCP
 - ❖ potvrdzovanie segmentov
 - ❖ kontrola zahltenia
 - ❖ kontrola toku dát
 - ❖ nastavovanie spojenia
- ❑ nepotvrdzované doručenie v “náhodnom” poradí: UDP
 - ❖ žiadne extra vylepšenie oproti spoľahlivosti IP
- ❑ neposkytované služby:
 - ❖ zabezpečenie času doručenia
 - ❖ zabezpečenie prenosovej rýchlosti

Delenie správ do segmentov (TCP)

Delenie a spájanie správ

U odosielaťa:

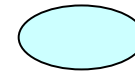
zobieranie správ zo soketov,
vytvorenie segmentov
a odoslanie príjemcovi

U príjemcu:

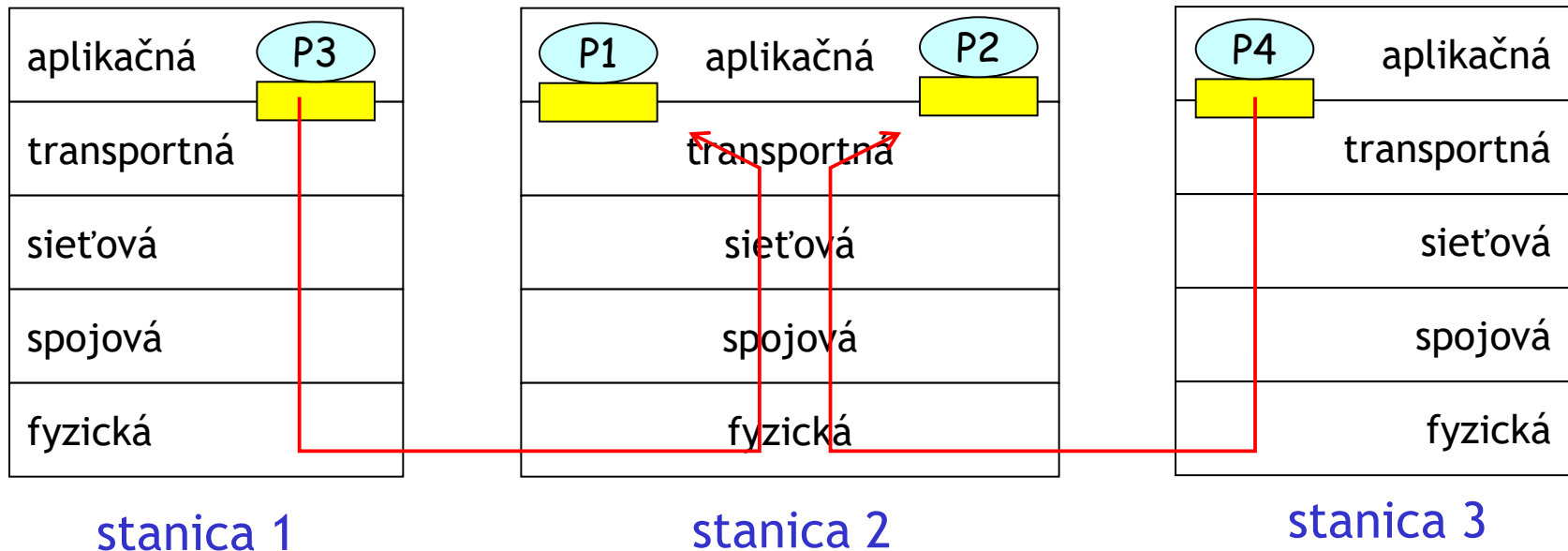
vyskladanie správ z prijatých
segmentov a ich doručenie
k správnym soketom

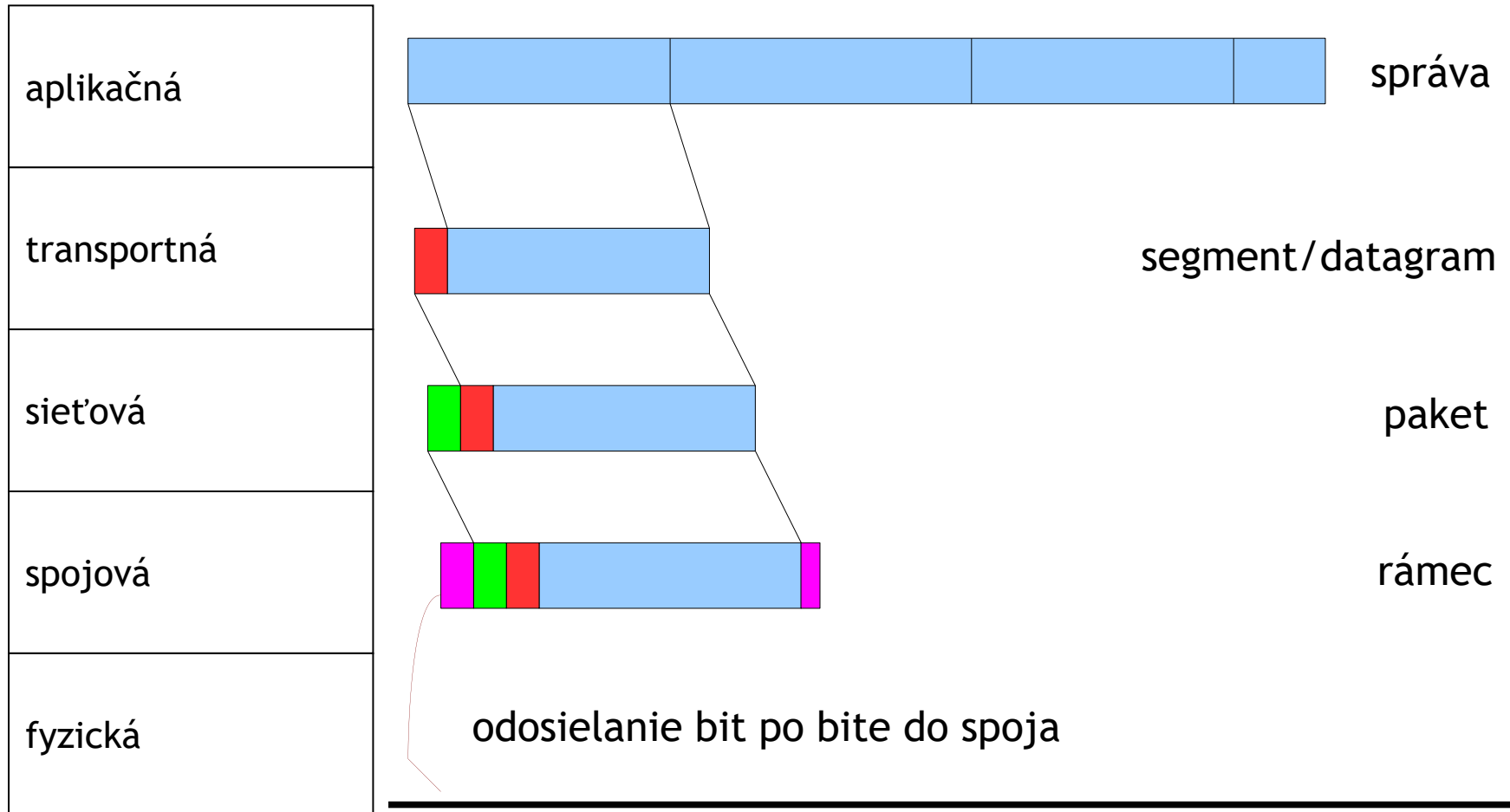
= soket

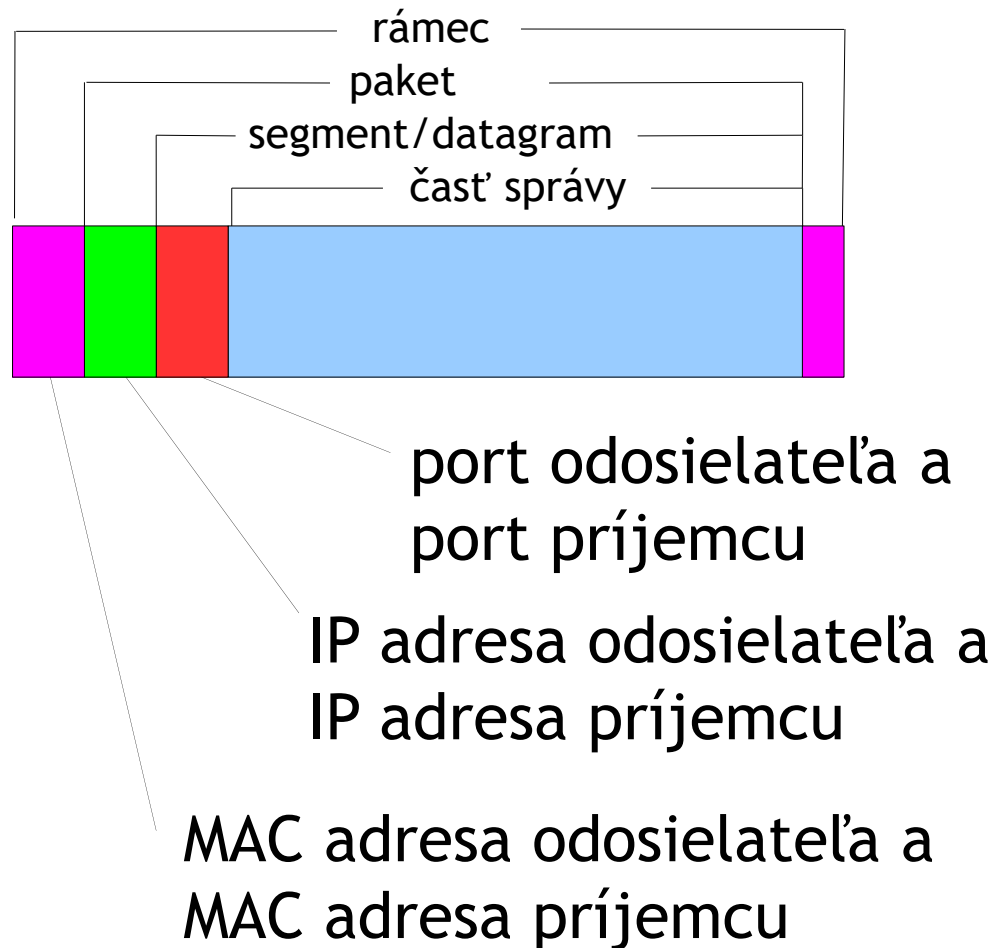
= proces

Tvorba paketu

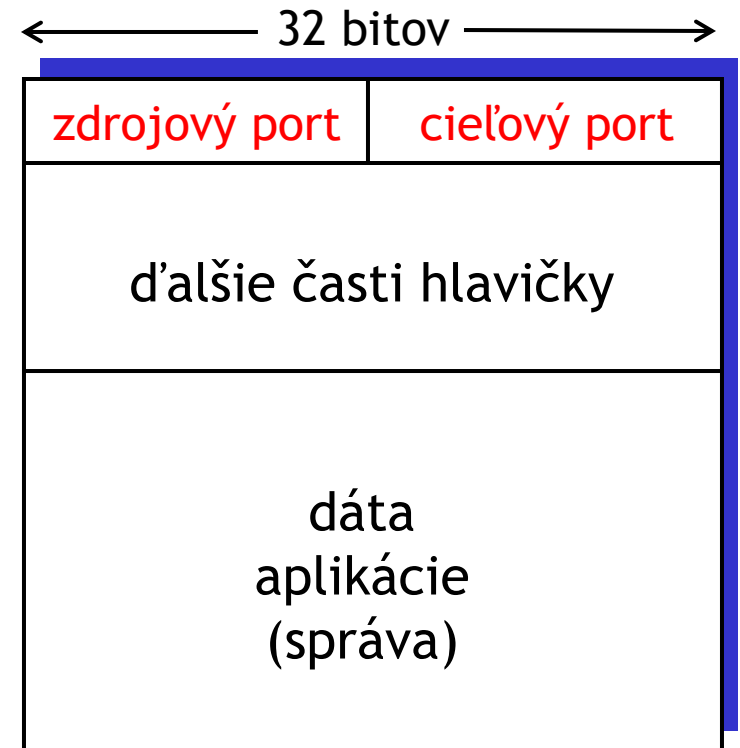

Adresovacie údaje v pakete

Odosielanie

- ❑ stanica dostane IP datagram
- ❖ hlavička IP datagramu má zdrojovú IP adresu a cieľovú IP adresu
- ❖ sieťová vrstva odovzdá z datagramu vyextrahovaný segment transportnej vrstvy
- ❖ hlavička segmentu má zdrojový port a cieľový port
- ❑ Transportná vrstva používa IP adresy a čísla portov na nasmerovanie segmentu k príslušnému soketu

formát segmentu TCP/
datagramu UDP

Adresácia soketov v UDP

□ nový soket sa asociuje s číslom portu a prípadne aj s niektorou konkrétnou IP adresou stanice:

```
soket1 = new  
    DatagramSocket(12534);  
soket2 = new  
    DatagramSocket(12535,  
                    "158.197.31.4");
```

□ UDP soket je jednoznačne identifikovaný dvojicou:
(cieľová IP adresa, cieľový port)

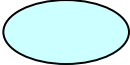
□ Keď stanica prijme UDP datagram:

- ❖ prečíta si číslo cieľového portu a cieľovú IP adresu

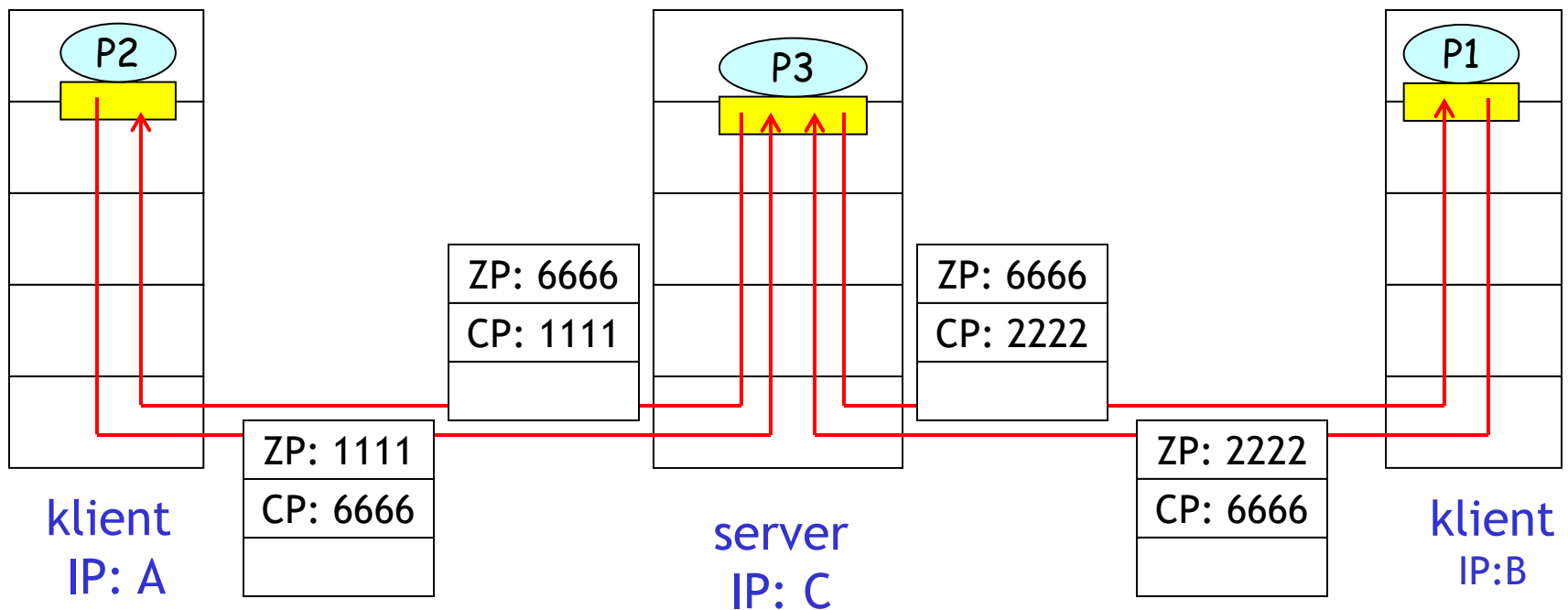
- ❖ pošle UDP datagram soketu asociovanému s týmto číslom portu

□ pakety s rôznymi zdrojovými IP adresami a/alebo zdrojovými číslami portov môžu byť nasmerované k rovnakému soketu

Adresácia soketov v UDP

 = soket = proces

```
DatagramSocket serverSocket = new DatagramSocket(6666);
```


Zdrojový port poskytuje
"návratovú adresu"

ZP = zdrojový port
CP = cieľový port

Adresácia soketov v TCP

❑ TCP soket je jednoznačne identifikovaný štvoricou:

- ❖ zdrojová IP adresa
- ❖ zdrojový port
- ❖ cieľová IP adresa
- ❖ cieľový port

❑ príjemca použije všetky štyri hodnoty na nasmerovanie k správne mu soketu

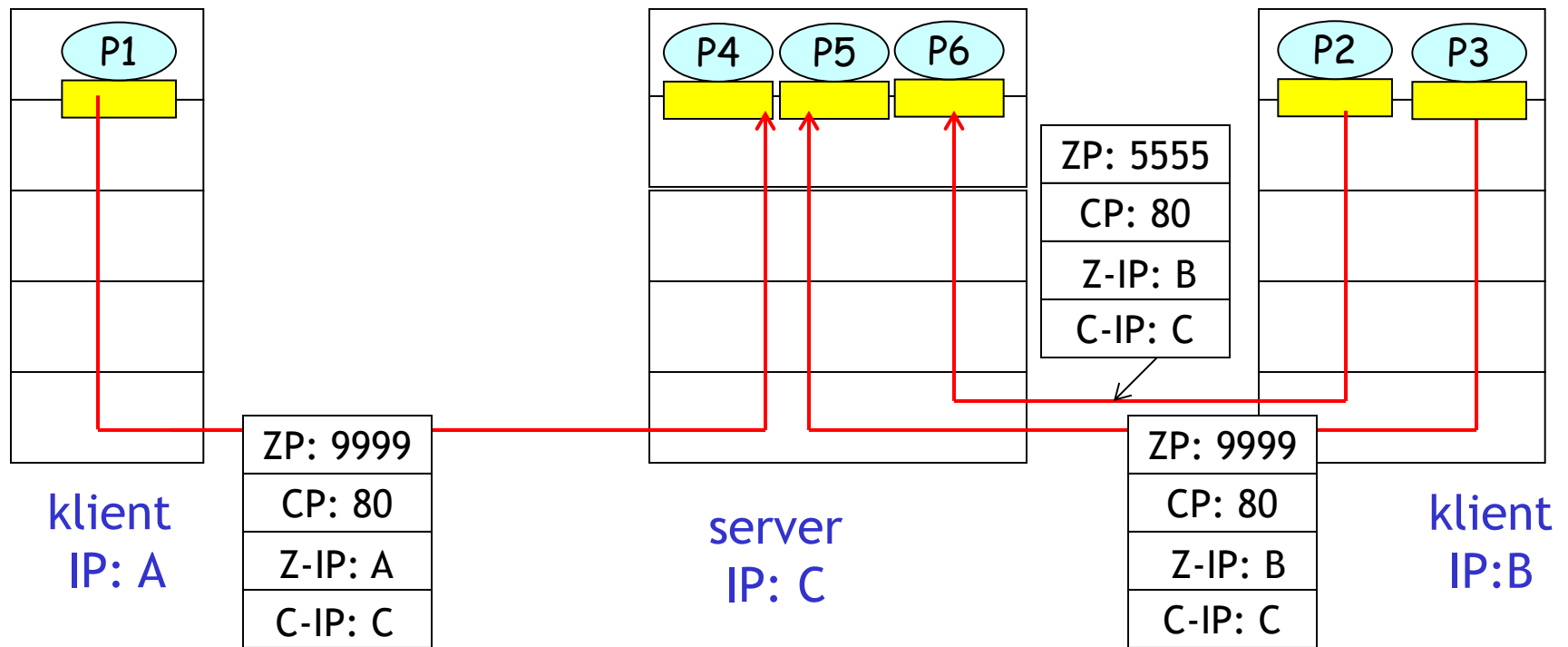
❑ proces môže mať súčasne otvorených veľa TCP soketov:

❖ každý soket je identifikovaný svojou štvoricou

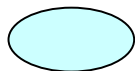
❑ napr. webové servery majú pre každého napojeného klienta samostatný soket

❖ všetci komunikujú s rovnakým portom

Adresácia soketov v TCP

= soket

= proces

ZP = zdrojový port
CP = cieľový port
Z-IP = zdrojová IP adresa
C-IP = cieľová IP adresa

UDP: User Datagram Protocol [RFC 768]

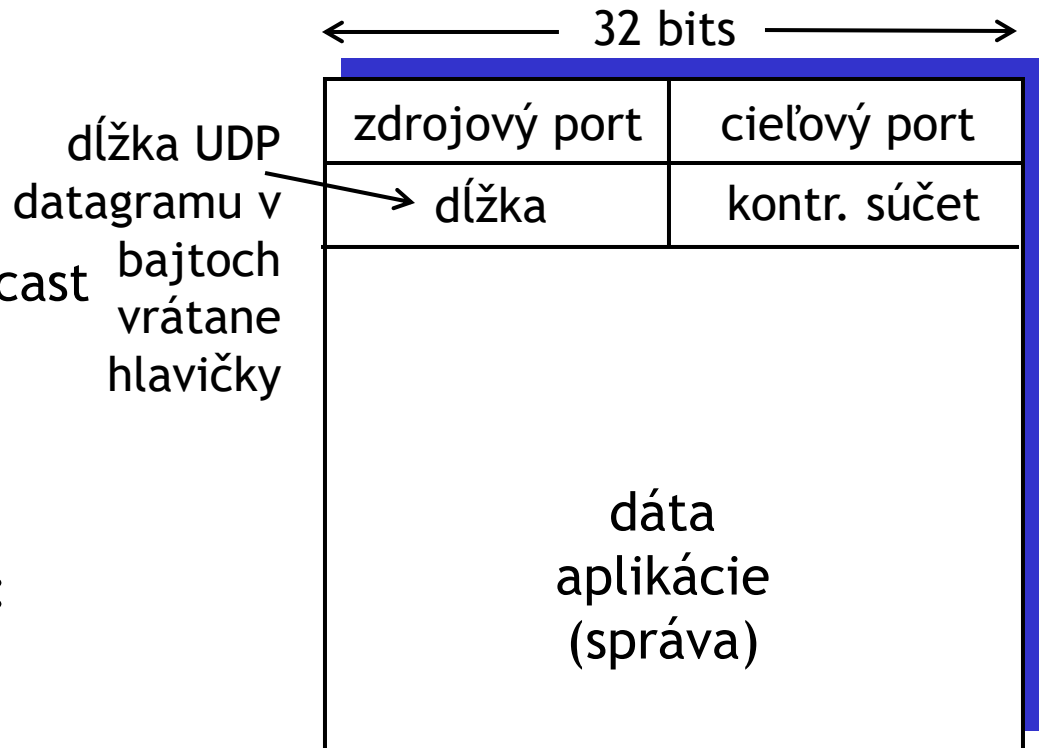
- ❑ UDP datagramy sa môžu:
 - ❖ stratit'
 - ❖ byť doručené v inom poradí, ako boli odoslané
- ❑ odosielanie „najväčším úsilím“ (best effort)
- ❑ *bezspojoyý protokol:*
 - ❖ žiadne nadväzovanie spojenia (handshaking) medzi odosielateľom a príjemcom
 - ❖ každý UDP datagram je obslužený nezávisle na ostatných

Načo je dobré UDP?

- ❑ žiadne inicializácie spojenia, ktoré môžu spôsobiť oneskorenie
- ❑ jednoduchý: nie je potrebné žiadne uchovávanie stavu odosielania/prijímania
- ❑ real-time prenos
- ❑ žiadna kontrola zahltenia: UDP odosiela dáta hneď, keď ich dostane z aplikačnej vrstvy
- ❑ odosielanie datagramu viacerým cieľovým staniciam (broadcast, multicast)

UDP: použitie

- ❑ Streamovanie multimédií
 - ❖ tolerujú stratu častí dát
 - ❖ závislé na rýchlosti odosielania
 - ❖ viacerým cieľom cez multicast
- ❑ DNS
- ❑ SNMP - simple network management protocol
- ❑ spoľahlivý prenos cez UDP: spoľahlivosť je riešená v aplikačnej vrstve
 - ❖ špecifické zotavovanie z chýb pre danú aplikáciu

formát UDP datagramu

Kontrolný súčet UDP datagramu

Cieľ: odhalenie “chýb” (napr. zmenené bity) v dôjdenom datagrame

Odosielateľ:

- ❑ prechádza obsah datagramu ako množinu 16-bitových čísiel
- ❑ kontrolný súčet: sčítanie týchto čísiel a na záver vyrobenie inverzného čísla z výsledku sčítania (nuly vymení za jednotky a jednotky za nuly)
- ❑ odosielateľ pridá kontrolný súčet do UDP hlavičky

Príjemca:

- ❑ vypočíta súčet obsahu datagramu ako množiny 16-bitových čísiel
- ❑ nakoniec sčíta výsledok s kontrolným súčtom z UDP hlavičky.
 - ❖ Ak výsledkom nie je číslo so samými jednotkami, našli sme chybu a segment zahodíme
 - ❖ Ak áno, nenašli sme chybu
 - ❖ (ale chyba mohla aj tak nastať)

Príklad kontrolného súčtu

❑ Obsah datagramu tvoria červené čísla

Odosielateľ:

	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0
	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
	1	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1
súčet	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0

kontrolný
súčet

0 0 1 1 0 1 0 1 0 0 1 1 0 1 0 1

Príjemca - spraví rovnaký súčet obsahu datagramu:

súčet	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0
	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

kontrolný
súčet
z hlavičky

samé 1 - OK

Ďakujem za pozornosť

Modifikované slajdy z knihy:

Computer Networking: A Top Down Approach ,
4th edition.

Jim Kurose, Keith Ross
Addison-Wesley, July 2007.